

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

Jeannette Westerkamp, Houten

Woorden voorbij

Er gebeuren soms dingen... daar staat je verstand bij stil.

Nee, fout. Twee fouten zelfs in één zin. Zulke dingen gebeuren niet soms, ze gebeuren voortdurend en we zien ze dagelijks voor ons, op TV. En ons verstand staat er niet bij stil. Worstelen we er niet mee, als wanhopige drenkelingen, om iets van een zin te halen uit deze absurde wereld? Een verklaring, een grip op de werkelijkheid die ons anders zou overspoelen? Het alternatief is immers wanhoop, gevoel van zinloosheid, depressie.

Hoe kon het gebeuren?

Een jaar geleden woonden wij nog in Rwanda. We leefden er met de Rwandezen. We lachten met ze, praatten met hen over hun angsten en hoop voor het land. We zongen en baden met ze en gaven les aan theologen en middelbare scholieren. Er zat al wat in de lucht, er was angst en achterdocht. Er was honger, overbevolking, AIDS en politieke instabiliteit. Er broeide wat en het was duidelijk dat de vlam in de pan kon slaan. Maar wat er gebeurd is en nog gebeurt in Rwanda, dat had niemand kunnen denken. Daar slaat ons verstand bij op hol. Van alle kanten stormen de vragen op je af: hoe heeft dit kunnen gebeuren? Vaak klinkt de vraag gek en betrokken: zijn mensen erin staat? Zijn ook christenen hierin staat? Soms is de vraag al gevaarlijker, maar een superieur antwoord: blijkbaar zijn er toch innerlijke culturen, want hier zou zo iets niet gebeuren. Of: kijk hoe machteloos het christendom is. Ook jaren zending maakt geen verschil!

Het maakt wel veel uit, hoe de vraag klinkt. Maar het blijft hoe dan ook een echte vraag: hoe is dit mogelijk? Waar is de mens? Waar is God?

Er valt wel iets te zeggen. Er zijn culturele verklaringen. De meeste Rwandezen hebben nooit geleerd zich individueel op te stellen, kritisch naar de groep toe. Een sterke enkeling kan vrij snel een grote massa manipuleren. Er is een lange traditie van achterdocht en van je anders voordoen dan je bent. En er is maar een heel jonge traditie van eigen verantwoordelijkheid en democratie.

Er zijn ook politieke verklaringen. Overbevolking, voortdurende dreiging van hongersnood en feitelijke hon-

gersnood, AIDS, politieke chaos: het is een goede voedingsbodem voor angst en het zoeken van zondebokken.

Er valt ook wel iets te zeggen ter verdediging van de kerken: we weten lang niet alles wat er gebeurt. En er zijn prachtige voorbeelden van mensen (we kennen ze persoonlijk) die bij eerdere slachtpartijen, te midden van al het venijn, recht overeind bleven staan in liefde en geloof, als echte heiligen.

Zo valt er nog wel meer te zeggen. Voor wie zich er iets bij voor kan stellen kan de nadrukkelijke aanwezigheid van boze geesten ook een stukje verklaring zijn.

De som komt niet uit

Maar wat we ook aandragen aan verklaringen, of aan lichtpunten in het donker, het is nooit genoeg. Het verklaart de gruwelen nooit afdoende, de som komt niet uit. De vraag blijft over: waar is de mens in Rwanda, en waar is God?

Ik moet denken aan Job en zijn vrienden. Bij hen kwam de som ook niet uit. Ik moet denken aan de Psalmen, aan het boek Openbaring. De vijanden hebben hun antwoord klaar: „Nou, waar is je God? Zie je wel dat het geen verschil maakt?” De vrienden hebben ook een antwoord, want zonder antwoorden kun je niet leven; het bestaan wordt er zo wankel van... Zij zeggen: „je zult toch wel iets fout hebben gedaan, aan God kan het immers niet liggen”. Onze moderne vrienden voegen daar nog een mogelijkheid aan toe: „misschien kan God het ook allemaal niet helpen, misschien staat Hij ook handenwringend toe te kijken”. En zo blijft ons de keus tussen een afwezige god, een onbegrijpelijke, wrede god, of een zielige god. En wie gelooft er nog in de mens bij zo iets? Er blijft ons dus niets over. Of moeten we de vraag dan maar open laten en ieder antwoord mijden?

Toch kreeg Job een soort antwoord, en de stervende Christus kreeg aan het kruis ook een antwoord op zijn „mijn God, waarom hebt U mij verlaten?” en de christelijke banneling evenzo. Ze bleven de vraag stellen, niet aan mensen maar aan God zelf. Het antwoord is moeilijk over te dragen. Job legde de hand op de mond, Christus stond op uit het graf en Johannes viel als dood op de grond toen hij de verze-

Christus zag. Dat leren we er dan van, dat leren we ook van de verhalen van Rwandezen die „heilig” bleven in het duivels geweld: dat er wel een antwoord is. Geen overdraagbaar antwoord dat je kunt voorzeggen, maar een antwoord in een relatie. Ik vraag me soms af hoe na ons het vuur aan de schenen moet komen, hoeveel we moeten lijden aan deze wereld, voordat we al het gepuzzel staken en met al ons verstand, met alle emoties, met lijf en ziel bij God op de deur bonzen totdat Hij open doet en zijn licht laat schijnen over ons bestaan.

38e jaargang – nr.
17 juni 1994

In dit nummer

- 219 F. Gerkema
Wie 't kleine niet eert...
- 220 M. Janssens
Informatieboekje 1994
(NGK) en Jaarboek 1994
(CGK)
- 222 Johan Klein
Meedoen met Liedboek-
2000? (5)
- 224 Marjon Busstra
Studiebegeleiding zoekt
hand van seminarie
- 225 H. Algra
Ze redden zich wel
- 226 Hans Looyenga
1946-1993: Een burger doet
mee in de politiek

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
Ds. K. Muller
Ds. W. Smouter
M.J.F. van der Wal
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 05130-20476
Telefax: idem.

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 01803-20205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 65,- per jaar of f 36,- per half jaar.
Voor studenten f 52,- per jaar.
Buitenland f 92,- per jaar of
f 104,- per luchtpost. Chequekosten
buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 60 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Heeft u De Vrijmaking

zelf nog meegemaakt? Dat is heel interessant! U zult zich uit die tijd ongetwijfeld nog vele dingen kunnen herinneren. Zou u eens willen opschrijven, wat een diepe indruk op u heeft gemaakt? Iets persoonlijks, uit uw omgeving van destijds. Voor **Bij de Tijd**. Op één A-4tje?

U heeft De Vrijmaking

zelf niet meegemaakt, maar er werd thuis en in de familie wel veel over gesproken. Wat is u daarvan bijgebleven? Wat keerde er steeds weer in die gesprekken terug? Misschien was uw vader wel een geschorste ambtsdraager. Dan heeft hij u later vast wel iets over die gebeurtenissen in oorlogstijd verteld. Zou u dat eens willen opschrijven? Voor **Bij de Tijd**. Op één A-4tje?

U kent De Vrijmaking

alleen maar uit wat u daarover gelezen hebt? Wat vond u van al die rapporten, discussieverslagen en uiteenzettingen? U moet toch zo uw gedachten daarbij gehad hebben. Wat is uw oordeel over de vrijmaking en wat daaromheen allemaal gebeurd is. Zou u dat eens op papier kunnen zetten? Voor **Bij de Tijd**. Op één A-4tje?

U bent De Vrijmaking

trouw gebleven, zegt u, door nederlands gereformeerd te worden? Dat is een opvallende bewering. U staat achter de vrijmaking, maar u bent niet vrijgemaakt. Wat maakt volgens u de kern van de vrijmaking uit. Zou u dat onder woorden kunnen brengen? Voor **Bij de Tijd**. Op één A-4tje?

Je weet van De Vrijmaking

helemaal niets af? Dat meen je toch niet. Dat kan toch niet waar zijn? Ook de leraar godsdienst heeft er nog geen aandacht aan geschonken? Vraag hem eens of hij er alsnog een lesuur aan wil besteden en schrijf dan ook eens een verhaal? En zet vooral je eigen mening er even bij. Voor **Bij de Tijd**. Op één A-4tje?

Je hebt over De Vrijmaking

de juf of de meester op school horen vertellen? En? Was het een spannend verhaal of ben je er bijna bij in slaap gevallen? Zou je er iets over willen schrijven? Misschien willen ze je er thuis of op school wel bij helpen. Voor **Bij de Tijd**. Op één blaadje. Je mag er ook een tekening bij maken.

Insturen naar: Redactie **Bij de Tijd**, A. v. Solmslaan 4, 3832 CE Leusden

De interessantste en leukste verhalen zullen worden gebundeld en in brochurevorm op de schooldag 1994 in Kampen aan de bezoekers worden uitgedeeld. En misschien doen we er nog wel iets meer mee.

F.Gerkema, Groningen

Wie 't kleine niet eert (Prediker 5)

Zie wat ik als goed heb opgemerkt, is dit: dat het voortreffelijk is te eten en te drinken en het goede te genieten bij al het zwoegeen (Prediker 5:17-19).

Lezend in Prediker kom je onder de indruk van het realisme van deze wijsheidsleraar in Israël. Geen ander weet dood, tijdelijkheid, zonde en onrecht zo ontmaskerend ter sprake te brengen. De kracht van zijn analyses voel je, als je om je heen kijkt en met Prediker meedenkt. Wat hij vandaag zegt, lees ik morgen in de krant.

Verrassend is, dat Prediker ons in zijn boek niet alleen op die schaduwen van de dood en het onrecht wijst, maar geregeld komt met aansporingen, zoals die uit hoofdstuk 5. Geniet het goede, wanneer je dat ontvangt. Vooral als je jong bent, voegt hij er op een andere plaats aan toe. Juist ook in dat laatste proef je de fijngevoelige werkelijkheidszin van Prediker, want als je jong bent valt er veel te genieten. Dan is een mens op zijn mooist, met veel energie; jong en vrij – zo is het toch vaak? Geniet er dan maar van, zegt Prediker!

Genieten, terwijl je tegelijk weet hebt van alles wat er in deze wereld, dichtbij en iets verder weg, in scherven ligt?

Midden in die werkelijkheid van zonde en dood, doet Prediker één klein stapje en zegt: geniet van de fijne dingen in je leven. Zonder dat Prediker daar een of andere redenering aan vast knoopt. Iets als: 'ook al zouden we al ons geld geven aan de derde wereld, daar verander je de boel daar toch niet mee ...'. Of een gedachte als: 'wij leven in zo'n drukke westerse wereld. Wij jagen van het één naar het ander. Als je dan ook niet even goed de rust neemt, dan ga je er onderdoor'. Prediker is met één stapje van het één in het ander. Het ene moment onmaskert hij al die illusies, die je als mens zo maar koestert. En een volgend moment zegt hij: weet van het mooie te genieten.

Hoe komt dat nu, dat de Prediker bijna schaamteloos vlug van het één op het ander komt, terwijl ons genieten zo gemakkelijk hapert op zulke momenten?

Ik denk dat hij dat zo onbekommerd zijn stapje kan zetten, omdat hij er direct bij zegt: ik heb begrepen, dat het komt uit de hand van God. Prediker zegt: God komt met zulke presentjes aan, zoals een vakantie of een mooi huis.

Het zou best eens kunnen zijn, dat wij meer ontspannen zouden genieten van al die mooie, fijne dingen, die ons leven zo opfleuren, als we wat vaker openlijk zouden zeggen: dat is een cadeautje uit de hand van God. Zodat je vrijuit van je vakantie kunt genieten en blij bent met het huis waar je

woont. In dat geloof maakt Prediker de stap naar het genieten van de goede gaven.

Wie het kleine niet eert, zo schreef ik boven deze bijbelse overweging. Ik zou die geschenken van God inderdaad 'het kleine' willen noemen. Een huis, een auto, een vakantie, een goede vriend of vriendin, je vrouw of kind.

Dat is niet uit onbeleefdheid naar de Gever, maar vanuit het evangelie zelf, dat ons zoveel meer in het vooruitzicht stelt: het nieuwe leven in een wereld, waarop gerechtigheid woont.

En ik voeg er tegelijk aan toe, dat juist in het licht van het Koninkrijk, dat God zal realiseren, het er zo op aan komt hoe we reageren op 'die kleine geschenkjes', die God ons geeft.

Kijk je Hem aan, bij wat je aan fijns krijgt? God ziet zo graag, dat we Hem niet doodzwijgen bij de dingen in ons leven. Dat we van iets fijns denken en ook eens zeggen: dit is een geschenk van Hem.

Eigenlijk niet eens zo moeilijk, want het mooie en fijne valt goed te rijmen met Gods goedheid.

Maar als je de fijne dingen plukt als appels uit de eigen tuin van de boom die je toch zelf hebt geplant – waar je dus recht op hebt Als je die fijne dingen in je leven haast meer neemt dan ontvangt. Laat staan dat je God een keer blij aankijkt. Als je 'dat kleine' zo buiten Hem om geniet, ben je die geschenken dan eigenlijk wel waard?

Terwijl juist dat het geheim van Prediker's onbekommerd genieten is, dat hij het 'in de Here' doet. Genieten van een vakantie – in een wereld waar zoveel leed en onrecht is.

Zou het kunnen zijn, dat God het ons nog eens zal verwijten – nee, niet dat we zijn opgaven niet hebben aangepakt – maar dat we ten diepste langs Zijn gaven hebben heen geleefd?

Doordat we zijn 'kleine geschenken' met de grootste vanzelfsprekendheid hebben binnengehaald. Misschien denkt God wel eens iets in de trant van: moet ik aan iemand, die me bij de ontvangst van mijn kleine cadeautjes nauwelijks of niet aankeek – laat staan bedankte – die grote geschenken van opstanding en vernieuwing kwijt? Dan zou God wel eens iets kunnen zeggen als: jij die het kleine niet eert, bent het grote niet weerd.

Hoe pak je Gods presentjes hier en nu aan? Als geschenk of als recht. Dat eerste geeft het ware genieten, daar ben ik zeker van. dat andere brengt je in de kramp op meer dan één punt.

Laat ik er nog één ding over zeggen,

vanuit de geest van het boek Prediker. Misschien hebt u bij die geschenken van God, hier en nu, wel even aan het woord voorproefje gedacht. Ik had dat eerst ook getypt: hoe pak je Gods presentjes aan, Gods voorproefjes.

Maar ik heb het er weer uitgehaald. Voorproefje? Nee, zeg ook maar eens gewoon: het smaakt me. Geen voorsmaak, maar smaak. Gelukkig zit dat ook ingebakken in ons mensen, meegegeven in de schepping. Want we zitten bij de rust van de vakantie niet te denken aan de eeuwige rust. Bij een lied, dat we hier zingen, niet aan het lied van het Lam. Bij een glas wijn niet aan de wijn, die we nieuw zullen drinken. Bij de vrouw, die we liefhebben ... Nu ja, daar aangekomen merk je voluit, dat God echt met zijn gaven komt in het hier en nu. Als voorproefje? Soms wel. Maar vaak ook gewoon, omdat Hij graag geeft.

Ik schreef twee weken geleden, dat je in het boek Prediker maar weinig hoort over die grote gaven, gaven als de opstanding en het vernieuwde bestaan.

Het lijkt wel alsof je bij Prediker niet veel verder komt dan de voorhof van de tempel, zo is mijn indruk. Maar vaak is hij ook daar niet. Je komt hem het meest op straat tegen, rondlopend met zijn scherpe realistische kijk op de dingen. Met een hart dat opengaat voor het leed, dat hij tegenkomt in de wereld – dood en zonde. Maar ook met open ogen, om de tekenen van God te verstaan (Gezang 479).

Voor beide kun je je ogen sluiten. Kop in het zand voor zonde en dood. Onverschillig in het genieten van het goede.

Prediker legt de wereld waarin we leven open. Met opgaven, ja, maar vooral ook met gaven. Gaven uit de hand van God, omdat de Here graag geeft. Waarbij het Hem niet om het even is hoe wij op die 'kleine gaven' van Hem reageren. Want wie het kleine eert, is het grote weerd.

M. Janssens, Alphen a/d Rijn

Informatieboekje 1994 (NGK) en Jaarboek 1994 (CGK)

Onlangs is zowel het Jaarboek 1994 van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland als het Informatieboekje 1994 voor de Nederlands Gereformeerde Kerken verschenen. Het 20e Informatieboekje (in 1974 kwam het eerste boekje uit, het tweede beslaat de jaren 1975/76 en sindsdien verschijnt het jaarlijks) is dikker dan ooit. Of dat ook voor het Jaarboek geldt, weet ik niet, maar in ieder geval is het een tamelijk fors boekwerk. Over beide boekjes wil ik iets schrijven.

Vanaf de eerste uitgave van het Informatieboekje is de lijst van kerken alfabetisch samengesteld en onder de gegevens van iedere kerk volgt bij welke regio de betreffende gemeente is aangesloten. Het Jaarboek kent een ander systeem. Daar zijn de kerken vermeld per Particuliere Synode en per classis. Kun je hier al een verschil proeven tussen de beide kerkverbanden? Ook verder zijn er wel wat verschillen tussen de twee boekjes. In het Jaarboek worden de predikanten die 25, 40 of zelfs 60 jaar in het ambt staan voor het voetlicht (met foto) gehaald, terwijl het Informatieboekje alleen vermeldt welke predikanten een ambtsjubileum vierden. Een ander verschil is dat uit het Informatieboekje blijkt dat de NGK nogal wat vrouwelijke scriba's tellen, in het Jaarboek ontdekte ik er slechts twee, waarvan één van de gekombineerde NG en CG Kerk in Nieuwegein. En een volgend verschil is dat het Jaarboek onder iedere plaats vermeldt welke predikanten tot nu toe de gemeente gediend hebben. Ik zou het wel aardig vinden als het Informatieboekje dit zou navolgen. Als je zo wat bladert, ontdek je ook wat foutjes. Ik heb blijkbaar wat meer in het Informatieboekje zitten bladeren, want daar trof ik bij de gegevens van een commissie twee foute adressen aan van predikanten, die elders in het boekje wel juist genoteerd staan (p. 203). En de evangelisatiecommissie van NG IJsselmuiden blijkt gevestigd te zijn in Zaandam! Wat overeenkomt in beide kerkengroepen is het vele reizen op zondag. Bij de meeste kerken in beide boekjes staat vermeld waar de leden wonen. En dan zie je dat Nederlands gereformeerden uit bijvoorbeeld Lopik kerken in Langerak en andere Nederlands gereformeerden uit Lopik hetzelfde doen, maar dan in Nieuwegein. Gelovigen uit Zaandam blijken te kerken in Zaandam, maar ook in Oostzaan en in de gemeente van Zaanstreek-Centrum. Hetzelfde bedenkelijke verschijnsel tref je aan in de CGK. Ik heb eens gekeken wat het jaarboekje vertelt over christelijk gereformeerden uit mijn woonplaats. Zij waaieren 's zondags uit naar kerken in Alphen, Aarlanderveen, Boskoop en Leiden. En rondom Rotterdam en Ridderkerk wordt er helemaal wat afge-

reisd. Een bedenkelijk verschijnsel in beide kerkengroepen noem ik het, want het heeft toch wel sterk de indruk dat er blijkbaar zodanige bezwaren tegen de gemeente in de eigen woonplaats zijn, dat men uitwijkt naar een andere gemeente uit het eigen kerkverband. Ik noemde Rotterdam al. Daar doet zich iets opmerkelijks voor. Voor het eerst heeft het Informatieboekje aangegeven op welke plaatsen er kanselruil plaatsvindt met de CGK. Dat geldt ook voor de gemeente van Rotterdam, die in twee wijken is ingedeeld. Een van de wijken is de samenwerkingsgemeente NGK-CGK Alexanderpolder met ds. Compagnie als voorganger. Hiervan vind je niets terug onder de gegevens van deze gemeente in het Jaarboek! Wel vinden we het volgende in het jaaroverzicht: „De wijkgemeente Alexanderpolder van de kerk van Rotterdam-C. ging over tot een vorm van samenwerken met de Ned. Geref. wijk Oost waarbij beide wijken feitelijk als één geheel samenleven terwijl de leden lid blijven van hun eigen kerkverband. Vooralsnog onthield de classis Rotterdam hieraan haar goedkeuring.” Het jaaroverzicht in het Informatieboekje konkludeert dat de kerkelijke statistiek altijd een rand van onzekerheid kent. Dat blijkt inderdaad ook dit jaar zo te zijn. Bij het naast elkaar leggen van de aantallen mensen die CG waren en NG geworden zijn en omgekeerd, zoals vermeld in beide boekjes, merk je dat die aantallen elkaar niet volledig dekken. En nu we het toch over cijfers hebben: het totaal aantal leden van de CGK was aan het begin van dit jaar 75.496, een vermindering van 224 leden t.o.v. een jaar daarvoor. De NGK hadden 29.671 leden, een stijging in 1993 van 36 leden. Drs. H. Algra schrijft in het jaaroverzicht het een en ander over het kerkelijk grensverkeer en hij komt tot de conclusie dat de NGK 'per saldo' de meeste leden verliezen in de richting van de evangelische kerken en groepen. Algra geeft de ledenaantallen van de laatste 5 jaar door. Ik heb zelf eens eventjes geneusd in de laatste 5 informatieboekjes en zo ontdekte ik dat 1.916 van de 29.671 leden van de NGK pas sinds hooguit 5 jaar NG zijn. Dat wil zeggen: zo'n 6½%; bepaald niet niets. En dat zijn dan broeders en zusters die van allerlei 'richtingen' zich bij de NGK hebben aangesloten en zonder enige twijfel om heel verschillende redenen. Zij brengen allemaal hun eigen geschiedenis en invloed mee. Wellicht dat ook dit gegeven meespeelt in wat Algra schrijft: „Ook binnen de kerken worden sommige ontwikkelingen verschillend getaxeerd”. Wat een belangrijk deel van de kerke-

lijke jaarboeken uitmaakt, zijn de jaaroverzichten. Ik heb drs. Algra al genoemd als degene die het overzicht in het Informatieboekje heeft verzorgd. Drs. J.C.L. Starreveld deed het in het Jaarboek. Wat opvalt is de nogal verschillende opzet en inhoud van de overzichten. Starreveld somt voornamelijk de vele CG activiteiten op, terwijl Algra meer 'beschouwend' bezig is. De inzet bij Starreveld is een boeiende: „In Micha 5:6 vinden we een bemoedigende belofte voor de kerk des Heren in alle tijden: 'En het overblijfsel van Jakob zal te midden van vele volkeren zijn als dauw van de Here, als regenstromen op het groene kruid, dat niet wacht op de mens, noch mensenkinderen verbeidt'”. Al snel komt Starreveld te spreken over de statistiek: „De ontwikkeling van het ledental laat een dalende lijn zien.” En dan een heel wijze opmerking m.i.: „Letten we alleen op de getallen, dan zit het verlies bij de doopleden, dus bij de jongeren en jongvolwassenen; het is ongepast om hen als verantwoordelijk voor het achteruitgaan van de kerk aan te wijzen. Immers zij zijn afhankelijk van wat hen door ouderen wordt aangereikt. Zij kiezen later pas zelf of die aange-reikte geloofstraditie voor hen waardevol en het overnemen waard is of niet.” Algra is ook met deze materie bezig geweest. De positie van het gezin is onder druk komen te staan, „terwijl datzelfde gezin ook de belangrijkste basis voor de christelijke opvoeding” is. En hij voegt er aan toe: „Christelijke opvoeding behoort plaats te vinden in de gemeenschap met andere christenen. Slaagt de christelijke gemeente er in om een gemeenschap te vormen waar ouders en andere opvoeders steun van elkaar kunnen ontvangen? En daarnaast: in hoeverre leunen we nog aan tegen een verleden waarin de christelijke opvoeding vanzelfsprekend leek? Zijn we wel voldoende toegerust om in de 21e eeuw aan jonge mensen te vertellen over de grote daden van de Here?” Indringend! Onder het kopje 'Een kleine gemeenschap' schrijft Algra over de 2 gemeentes die werden opgeheven: Aalten/Winterswijk en Eck en Wiel en over een nieuwe gemeente: Zeewolde. En uit dit zelfde gedeelte van het overzicht, bij de kerkelijke statistiek, wil ik het volgende citeren: „Niet de kerken, maar het feit dat zoveel het in de kerk 'voor gezien houden'. Dat onze kerken desondanks enigszins in ledental groeien, wordt veroorzaakt door het feit dat het geboortecijfer het verlies aan leden ruimschoots compenseert.” Algra schrijft ook over het kerkbezoek. Waar de gesprekken daarover wel eens moeilijk kunnen zijn, omdat posities zo vast lijken te liggen, vind ik dat Algra wijze woorden heeft geschreven, bijv.

dat we „niet krampachtig iedere verandering in de eredienst af te wijzen” hebben. Eveneens trof mij zijn benadering van het gegeven dat mensen minder vaak naar de kerk gaan. „Een oordeel is soms te gemakkelijk geveld. Daarnaast kunnen we ons afvragen of het gevoelsleven wel voldoende ruimte heeft gekregen in het pastorale gesprek en tijdens de kerkdiensten. Geloof heeft niet alleen met het verstand te maken, maar raakt ook het hart. Wanneer we daar onvoldoende oog voor hebben, staan gemeentelieden in de kou.” Maar Algra wil niet eenzijdig bezig zijn, getuige: „Toch willen we in dit verband de vraag stellen of in teruglopend kerkbezoek – in zijn algemeenheid gesproken – de invloed van de ‘gefragmentariseerde’ samenleving merkbaar wordt. Maakt men er een gewoonte van, om de kerkdiensten te bezoeken wanneer men daar behoefte aan heeft? Wie zo met kerkdiensten omgaat, maakt daarmee de kerkdienst tot een deel van de supermarkt-cultuur.” Dat is ook de titel van het jaaroverzicht: ‘kerken in een supermarkt-cultuur’. En Algra stelt nog een aantal indringende vragen, zoals: „Zouden we niet juist nu de zondagse kerkgang extra hard nodig hebben? En (in het perspectief van de geloofsopvoeding): onthouden ouders hun kinderen zo niet mogelijkheden tot ontmoeting met mede-christenen?”

Wat de contacten met de NGK en de GKV (Geref. Kerken Vrijgemaakt) betreft, daar besteedt Starreveld slechts vijf regels aan, tegenover Algra een kleine zes pagina’s! Ik schreef al dat het Informatieboekje nog nooit zo dik geweest is. Dat komt met name door het jaaroverzicht. Algra heeft maar liefst 10 pagina’s méér nodig dan vorig jaar. Wie mocht denken: 10 pagina’s meer geleuter, heeft het goed mis!

Een klein maar niet onbelangrijk puntje dat mij opviel, was op p. 166. Algra heeft

het een en ander geschreven over de Theologische Studiebegeleiding en dan schrijft hij ook waar de ex-TSB-ers bleven. Maar hij geeft geen antwoord waar de vrouwelijke studenten bleven. Ook horen we niets over het opmerkelijke feit dat de kerkeraad van Haarlem en kand. J. Beeftink in onderling overleg overeengekomen zijn om een eerder uitgebracht en aangenomen beroep in te trekken. Het Jaarboek besteedt aandacht aan het feit dat de CGK al 100 jaar een eigen opleiding tot dienaar des Woords hebben. Er is een weergave van een gesprek van een dominee die in Apeldoorn studeerde van 1922-1930 en een student van nu. De redactie van het Jaarboek heeft daarnaast vijf predikanten bereid gevonden om iets te schrijven over hun ervaringen in Apeldoorn. En dat zijn dan ervaringen uit elk decennium van na de 2e wereldoorlog. Wat me hierin m.n. trof was dat alle vijf op de vraag welke wensen men heeft t.o.v. de opleiding een antwoord geven in de trant van: het moet meer praktisch zijn. De jongste twee noemen allebei de pastorale psychologie. Het is geen toeval dat sinds enige tijd de studenten in Apeldoorn die beroepbaar gesteld zijn, eerst een stage moeten doorlopen, voordat de beroepbaarstelling daadwerkelijk van kracht wordt. Ook de Landelijke Vergadering houdt zich hiermee bezig. En terecht! Het is inderdaad heel belangrijk, want de overgang van de theorie naar de praktijk is groot. Ik heb wel eens gezegd: theoretisch wist ik alles van de praktijk!

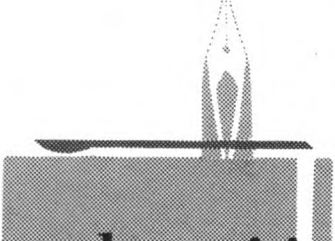
Het Informatieboekje heeft bij de gegevens van de plaatselijke kerken ook het netnummer van de gemeente een plaats gegeven. Dat is werkelijk heel handig. Beide jaarboekjes tenslotte hebben een aantal in memoria. In het Jaarboek worden ds. J.W. van de Gronden, ds. P. Beekhuis, ds. G.J. Buijs en ds. H.E. Sterk herdacht. In het Informatieboekje

staat F. Gerkema stil bij het leven van ds. C. van Leeuwen, L.W.G. Blokhuis herdenkt ds. C. Vonk en het leven van ds. H. van der Veen wordt beschreven door W.J. van der Linde. Het zijn allemaal fijne teksten, waarin naast de moeiten die de overledenen hebben meegemaakt, ook de dank aan God doorklinkt voor het goede wat Hij ons in hen gaf. Br. F. Nabers uit Barendrecht heeft de redactie van Opbouw geschreven over het in memoriam ds. C. Vonk. Daarin wordt verteld dat ds. Vonk het blad ‘De Vrije Kerk’ oprichtte en dat hieruit het ‘Nederlands Dagblad’ is voortgekomen. Nabers heeft echter zelf met vijf anderen, die inmiddels gestorven zijn, de oprichtingsvergadering meegemaakt van ‘Reformatie-Stemmen’. En daar was ds. Vonk niet bij. Wel heeft ds. Vonk veel gepubliceerd in dit blad. En toen het fuseerde met het blad ‘De Vrije Kerk’ werd Vonk daarvan hoofdredacteur. En zo stond hij mede aan het begin van het ‘Nederlands Dagblad’ dat eerst het ‘Gereformeerd Gezinsblad’ heette en dat was voortgekomen uit ‘De Vrije Kerk’.

Wie wat met beide kerkengroepen heeft, doet er goed aan de boeken aan te schaffen. Je bent dan weer helemaal bij wat betreft zeer veel adressen, kerktijden, commissies enzovoort en je hebt weer een stukje geschiedenis van de kerk.

Naar aanleiding van:

Jaarboek 1994 van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, onder redactie van Ds. H. van der Schaaf, Drs. J.C.L. Starreveld en Ds. H.J.Th. Velema. Het telt 308 pagina’s, kost f 16,25 en is verschenen bij uitgeverij D.J. van Brummen/Buijten & Schipperheijn. Informatieboekje voor de Nederlands Gereformeerde Kerken 1994, onder redactie van Drs. H. Algra. Het is 256 pagina’s dik, kost f 16,50 en is verschenen bij Buijten & Schipperheijn.

Pastorale notitie

Pastores

„Jullie weten zoveel van de bijbel af! Bij jullie vergeleken voel ik me altijd zo’n stommerd...”. Hij was pastoor in een parochie verderop. Maar we ruimen op ons pastores-convent graag een plaats voor hem in. Hij was dan ook een uiterst beminlijk mens – mild en wijs. Wat hem aan Godskennis ontbrak werd ruimschoots goedge maakt door zijn mensenkennis. Maar liggen deze twee, zelfs volgens de

Reformatie, niet heel dicht bij elkaar? In elk geval: hij was een graag geziene gast die ijzersterke verhalen vertelde. Ik ben ze jammer genoeg allemaal vergeten, het is ook al zo lang geleden – allemaal op één na. Behalve van een aantal zonden had hij ook last van aambeien. Op naar het spreekuur van de specialist! Deze, een parochiaan van hem, stond voor de noodzaak zijn geestelijk leider zeer lichamelijk te onderzoeken. Hoe loste hij dit netelige probleem op? Eenvoudig door te zeggen: „Eerwaarde, ik kniel zo dikwijls voor u. Wilt u één keer knielen voor mij?”... Andere problemen, groter dan deze, konden niet opgelost worden – noch door de dokter, noch door de pastoor zelf. En zo vonden de mensen hem op een morgen: geknielt in zijn kerk, voor Zijn altaar – stil en bleek... „Jezus, uw verzoenend sterven, blijft het rustpunt van mijn hart!” Mijn dierbare vriend Dominicus heeft wel Godskennis. Mensenkennis ook, trouwens. Het celibaat was teveel voor hem en dus kwam hij in onderwijs en

ziekenhuispastoraat terecht. Bij een moeilijk sterfgeval leerden wij elkaar kennen. En onmiddellijk herkennen we elkaar als broeders in de Heer. Er zijn in dit blad woorden geschreven over rooms-katholieke spiritualiteit. Deze gelden ten volle van hem, en dan met een hoofdletter: Spiritualiteit. Bevlogenheid door de Geest. Drie kerkdiensten van hem heb ik bijgewoond. Ter gelegenheid van zijn 25-jarig huwelijksfeest. Bij zijn wijding als diaken. En in het ziekenhuis. Ik heb hem horen bidden en preken. Ik heb hem zien omgaan met mens en sacrament. En het valt mij niet moeilijk hem uitnemender te achten dan mijzelf. De eucharistie heb ik niet samen met hem gevierd. Evenmin als hij het avondmaal met mij. Uiteraard hebben we dit goed met elkaar doorgesproken. We wachten op betere tijden. Op die dag, dat onze Heer de wijn nieuw met ons zal drinken. Met ons allen samen...

J.H. Veefkind

Johan Klein, Rijswijk

Meedoen met Liedboek-2000? (5)

Op weg naar een horizontalistische gezangenbundel?

De oudste doopbelijdenis die we kennen uit de vroeg-christelijke Kerk is: 'JESUS CHRIS-TUS IS HEER'. Dat was het 'carmen', de zinspreuk, de belijdenis, het lied, van de christenen in de eerste eeuwen, daarmee vatten zij het evangelie samen.

In een IKON-uitzending over 'Op weg naar Liedboek-2000' hoorde ik een van de panelleden zeggen: „Dat Jezus in je hart geboren moet worden, betekent niet wat de evangelischen er van maken. Die zeggen: je moet Jezus in je hart toelaten, zodat Hij de touwtjes in handen kan nemen. Nee, het betekent dat je het zwakke, het weerloze in jezelf toelaat.”

Een treffender 'profiel-schets' van het moderne horizontalisme had ze niet kunnen geven. Daar zit het inderdaad op vast. Het horizontalisme ziet Jezus graag als voorbeeld: en dan vooral in zijn zwakheid, in zijn kwetsbaarheid, in zijn overgave. Maar het erkent Hem niet werkelijk als de HEER, als degene die het in ons leven voor het zeggen heeft, omdat Hij ons heeft vrijgekocht door zijn bloed. Het horizontalisme ziet Jezus graag als degene die zich aan ons geeft, niet als de Meester die recht op ons heeft en die we moeten gehoorzamen, ook als dat ingaat tegen de 'eisen van de tijd'.

In horizontalistische liederen kom ik Christus meer tegen als een soort 'principe', een soort 'beginsel', een 'gedachte' volgens welke je moet zien te leven, dan als de levende Heer in hemel en op aarde, voor wie we straks rekenschap moeten afleggen. Dat houdt een zekere vrijblijvendheid in: men wil graag 'als Jezus worden', maar men vult het zelf in. En die invulling is uiterst eenzijdig: het evangelie wordt 'versmald' tot een algemene mensenliefde, hoe 'breed' dat ook klinkt.

'Een man zonder God'

Vandaar dat overmatige accent op Jezus' zwakheid, weerloosheid, zelfvernederen, terwijl zijn heerlijkheid, zijn koningschap, zijn majesteit slechts nu en dan aan de horizon van de horizontalistische gezangen opduiken. De vorige keer schreef ik al dat ik moeite heb met gezangen die in het lijden en de vernederen van de mens Jezus *blijven steken*. Nu weet ik wel dat een aantal gezangen uit het *verleden* (uit de liederenschat der eeuwen) de basis heeft gelegd voor die eenzijdigheid. Wie zijn Heiland heeft leren toezingen als 'kindje in de kribbe', gaat misschien denken dat dat de gewone toon van het kerklied is. We mogen ons best eens realiseren dat we ons in het verleden al een heel eind verwijderd hebben van de eerbiedige hulde die de christenen in de eerste eeuwen hun Meester toebach-

ten. Maar we moeten er vooral erg in hebben dat moderne horizontalistische liederen op dit punt bezig zijn te ontsporen. Het zou me enorm tegen de borst stuiten als we in een Ned. Geref. kerkdienst het lied 'Geen plaats voor zijn hoofd' van Hans Bouma zouden zingen. Het komt voor als lied 51 in deeltje 3 van *Zingend geloven*: het reservoir waaruit bij de samenstelling van *Liedboek-2000* zal worden geput.

*Geen plaats voor zijn hoofd
geen grond voor zijn voeten
een doorn in het oog
wie wil hem ontmoeten*

*Geen hol als de vos
geen nest als de vogels
een man zonder God
hij maakt je wanhopig*

*Geen deur en geen weg
geen mens onder mensen
geen vrijheid geen recht
wie zou hem zich wensen.*

*Een vlam in de nacht
een stem door de stilte
een hand op je hart
een storm in ons midden*

*Ons dagelijks brood
een broeder van verre
een redder in nood
hij zal voor ons sterven.*

Misschien zegt u: „Gaaf het Nieuwe Testament ons daar niet in voor, om zo over Christus te zingen?” U denkt misschien aan Filippenzen 2:6-11, waar Paulus een van de oudste christelijke hymnen citeert. Die hymne zingt van Jezus' zelfontlediging voor ons en van zijn dood aan het kruis. Maar het lied eindigt met: „Daarom heeft God Hem ook uitermate verhoogd en Hem de Naam boven alle naam geschonken, opdat in de naam van Jezus zich alle knie zou buigen van hen die in de hemel en die op de aarde en die onder de aarde zijn, en alle tong zou belijden: JESUS CHRISTUS IS HEER, tot eer van God, de Vader!” Die toon, die belijdenis, mis ik veel te veel in de bundeltjes *Zingend geloven*.

„Maar”, zegt u misschien, „in Openbaring 5 verschijnt Christus in de hemel toch als een 'lam, staande als geslacht’.” Ja, maar als een lam met zeven horens: zeven tekens van *macht*. En in het lied dat een ontelbare hoeveelheid engelen en de vierentwintig oudsten Hem toezingen, lezen we dat het Lam, omdat Hij *geslacht is, waardig is te ontvangen de macht en de rijkdom en de wijsheid en de sterkte en de eer en de heerlijkheid en de Lof*. De toon van dat lied mis ik in de stroom van moderne liederen die de laatste tien, vijftien jaar over ons heenkomt. In het klassieke kerklied was die toon misschien 'onderverte-

genwoordigd', klonk ze misschien niet sterk genoeg door, maar ze was er in veel liederen wel. Denk aan Da Costa's kroningslied (nr. 20 in de bundel 'Enige Gezangen'):

*De glorie straalt uit dien Behouder,
dien 't bloedig zweet werd uitgedrukt.
De heerschappij rust op dien schouder
die onder 't kruishout ging gebukt.
Dien de heid'nen hoonden
en met doornen kroonden,
heerst als aller Heer!
Dien de wereld smaadde,
dien de vloek belaadde,
leeft, gekroond met eer!*

Laten wij, met de christenen uit de eerste eeuwen, op zoek gaan naar liederen waarin Christus wordt bezongen als de Heer van het heelal, als de Heer van zijn kerk, als de Heer van ons leven, omdat Hij zich voor ons overgegeven heeft.

Wat dat betreft kunnen we nog heel wat leren van 'die evangelischen' (zie het begin van dit artikel): in een aantal *Opwekkingsliederen* is 'Jezus is Heer' de centrale belijdenis, al klinkt het vaak wat 'iel'. Wij mogen het doen met sterkere woorden op duurzamer melodieën, met nieuwe en oude liederen: het Lam loven, dat ons kocht met zijn bloed en ons tot een koninkrijk van priesters maakte, een volk *Gode ten eijndom*.

Toekomstverwachting

In horizontalistische liederen proef ik telkens weer de verwachting dat de hemel op aarde neerdaalt als wij mensen eindelijk geleerd hebben rechtvaardig met elkaar om te gaan, alles met elkaar te delen. Zo komt het Messiaanse Vrederijk. Van het verschil tussen gelovigen en ongelovigen, tussen de verzegelden van het Lam en de anderen, is in deze liederen dan ook geen sprake; 'de grote scheiding' is niet relevant. In een lied van Willem Barnard (nr. 22 in deeltje 1 van *Zingend geloven*) zie je straks alle mensen broederlijk om de avondmaalstafel zitten, als wij maar bereid zijn ons brood te delen:

*Messias, manna uit Gods hand
en hemels koren op ons land,
maak Gij de stenen harten mild,
zodat de honger wordt gestild
en wat elkeen te geven heeft
aan allen samen leven geeft!*

*Dan staat de tafel toe bereid
voor alle mensen wijd en zijd,
op aarde voor ons allemaal
een hemels heerlijk avondmaal;
dan zal er vreugde en vrede zijn
en God alom aanbeden zijn!*

Wat stel ik daar nu tegenover? Dit: ik

verwacht mijn Heiland terug uit de hemel – eerder komt er geen Messiaans Rijk. Wij kunnen dat rijk niet, samen met goedwillende niet-christenen, opbouwen. Wij richten *geen 'tekenen van gerechtigheid op'*. Maar omdat Christus heeft overwonnen en Hij het in mijn leven voor het zeggen heeft, kan ik Hem – in een gebroken wereld, in de gebrokenheid van mijn leven – navolgen en gerechtigheid oefenen door mijn brood te delen met zwervers in de hal van C.S. Dat is 'stukwerk', meer niet – maar ik hoef dan ook geen 'rijk te stichten', ik sta al op de grond boven mijn hoofd.

Redder der armen

Zoëven schreef ik dat 'de grote scheiding' in horizontalistische liederen niet relevant geacht wordt. Dat is niet helemaal waar: er *is* in deze liederen soms sprake van een grote scheiding, maar dan altijd tussen trotsen en machtigen enerzijds en ellendigen en armen anderzijds. *Is* Christus dan niet de 'Redder der armen' uit Psalm 72? Ja, van de armen en ellendigen die naar Hem opzien en *hun recht van Hem verwachten*. Zoals Hanna, de onvruchtbare, die in het heiligdom haar smeekbeden prevelde. Dat zijn andere armen dan de 'revolutionaire' armen van Karel Deurloo (in gez. 61, deeltje 4 van *Zingend geloven*):

*Het volk der armen staat op.
Geluk voor gebukten gaat dagen
zo waar als het fundament
der aarde ons blijft dragen.
De trouw wordt onze macht.
De onmens verdwijnt in de nacht.*

*Jouw muziek wordt ons een teken,
Hanna, van het koninkrijk
dat zal komen en zal breken
met het onheil. Wij ontsteken
licht zodat het duister wijkt.*

Ik heb me vaak afgevraagd hoe het komt dat, wanneer het gaat om steun aan verdrukte mede-christenen, om hulp aan de Lijdende Kerk, horizontalisten in geen velden of wegen te bekennen zijn. Men vindt je eerder in het gezelschap van kerkelijke machthebbers, van napraters van regimes waaraan ze zich geconformeerd hebben en door wie ze zich als spreekbuis laten gebruiken. Komt dat niet doordat horizontalistische christenen in wezen *aardsgezind* zijn, doordat hun toekomstverwachting *aards* is? Zodat hun 'solidariteit' in wezen *niet* ligt bij Christus en *zijn* kleinen? Hebben ze zich zó gefixeerd op de omvorming van politieke en maatschappelijke structuren, dat ze *Jezus'* minste broeders vergeten zijn? En dáárop zal Christus toch oordelen (zie Mat. 25:40,45): ook ons, die van kافت tot kافت ('t wel) geloven.

Verticale toren?

Maar wat blaas ik hoog van mijn toren tegen 'die horizontalisten'? Bevrijdingstheologie, Doorbraak-christendom, een tot het sociale leven

versmald evangelie: is dat niet de rekening die we gepresenteerd krijgen voor een 'verinnerlijkt', verburgerlijkt christendom dat vanuit haar (verticale) toren niet meer omlaag keek en de nood van de wereld niet meer zag? Ja. Hebben horizontalistische christenen ons niet (mede) de ogen geopend voor de 'derde wereld': voor Braziliaanse koffieplanters, voor sociale wanverhoudingen, voor de verpaupering van onze eigen binnensteden, voor creperende bijstandsmoeders? Ja.

„Het carmen van de eerste christenen was: JEZUS IS HEER”, schreef ik hierboven. Geschoeid met dat 'carmen' liepen ze naar gevangenen om niet-gelovige misdadigers op te zoeken (iets wat in die samenleving *niet* deed). Hetzelfde wordt op 't ogenblik gedaan door christenen achter het voormalige IJzeren Gordijn (die zelf de boeien van gevangenschap gekend hebben): niet omdat zij menen een nieuwe wereld te kunnen maken, maar omdat ze de Redder uit de hemel verwachten. En omdat ze willen dat Christus tot zijn heerschappij komt in de levens van mislukte misdadigers. Want *Jezus wil tot zijn heerschappij komen*: in ons leven in een Siberische gevangenis, in de Saüdische hofhouding (je gelooft je oren niet), in de hal van Den Haag Centraal...

*Amen, Jezus Christus, amen!
Ja, Gij zult in 't groot heelal
't rijk der duisternis beschamen,
tot het niet meer wezen zal.
Woon, o Heiland, in ons midden!
Onder uwe heerschappij
zijn wij zalig, zijn wij vrij.
Leer ons strijden, leer ons bidden!
Amen, heerlijkheid en macht
worde U eeuwig toegebracht!*

(slot volgt)

Boekbespreking

Kerk en Zending in de twintigste eeuw

Dr. P. van Gulp, Kerk en Zending in de twintigste eeuw, Van evangelieprediking tot revolutiedienst. (Woord en Wereld 21; Oosterbaan & le Cointre; f 13,95; 64 pp.)

In te kort bestek stelt Dr. Van Gulp, vrijgemaakt emeritus predikant, de ontwikkeling van de oecumenische zendingsbeweging aan de orde. Hij betoogt dat de humaniseringstendens in deze beweging zijn oorsprong vond in de theologische ontwikkelingsgang van de bekende Prof. Dr. J.C. Hoekendijk. Dit is het meest interessante onderdeel van dit geschriftje.

Van Gulp laat zien dat Hoekendijk nooit los gekomen is van zijn piëtistische achtergrond – inderdaad: hij behoorde tot de bekende Hoekendijk-familie.

Het piëtisme met haar mens-middelpuntige heilsleer vond bij hem vorm in een in toenemende mate geseculariseerde mens-centrale zendingsvisie. Van Gulp meent dit mens-centrale thema ook bij de evangelische beweging te kunnen aantonen. Daaruit verklaart hij ook de groeiende aandacht voor de sociale dimensie in de zending bij radicale evangelischen. Forse lijnen worden in te kort bestek uitgezet. Dat daarbij een genuanceerde en gebalanceerde oordeelsveling in de slag moet blijven, is onvermijdelijk. Al verwacht ik van een uitvoerige studie van Van Gulp's hand over dit thema geen verbetering in dit opzicht. Hij staat in de traditie van C. van der Waal en M.K. Drost, die uiterst negatief hebben geschreven over de moderne oecumenische beweging, en bij wie ook voor orthodoxe of evangelische tegenstanders weinig waardering op te merken viel.

Van Gulp wil vooral jongeren bereiken. Hoe overzichtelijk en duidelijk hij ook schrijft, ik denk niet dat hij daarin slagen zal. Er wordt te veel kennis verondersteld die niet aanwezig geacht kan worden. Het lezen van kerkelijke en theologische literatuur schijnt ook in Van Gulp's kerken er niet op vooruit te gaan.

Wens ik dit boekje in veler handen? Dat is beslist te veel van het goede.

B. Wielenga

Marjon Busstra, Amersfoort

Landelijke Vergadering Nederlands Gereformeerde Kerken:

Studiebegeleiding zoekt hand van seminarie

De grote lijn van het rapport was wel okay. Verder kwamen de ongeveer 40 afgevaardigden afgelopen zaterdag in Apeldoorn niet. De derde zitting van de Landelijke Vergadering draaide om de resultaten van een onderzoek naar de opleiding, studiebegeleiding en kerkelijk onderzoek van predikanten binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken. Tot een werkelijk besluit kwam het niet, maar wel bleek dat de vergadering de 'eigen' opleiding niet verder vorm wilde geven, zonder eerst het gesprek met het Nederlands Gereformeerd Seminarie aan te gaan.

'Wat teleurstellend', gaf ds. J. Bouma na afloop toe. De voorzitter van de Raad van Toezicht en Advies voor de Theologische Studiebegeleiding en betrokken bij de totstandkoming van het rapport, had meer van de bespreking verwacht: meer inhoudelijk, meer discussie. Om het allemaal compleet te maken handelde de vergadering het onderwerp niet in één zitting af en in die zin werd zijn teleurstelling door meerdere afgevaardigden gedeeld. De tegenvaller werd voor Bouma echter enigszins vergoed door de benoeming van de nieuwe studiebegeleider. Met algehele instemming werd zaterdag de Apeldoornse predikant en tevens de voorzitter van de LV, ds. J.C. Schaeffer gekozen. Per 1 januari 1995 volgt hij drs. O. Mooiweer op als studiebegeleider in de ambtelijke vakken en kerkgeschiedenis.

Aanscherping

De opleiding van de aanstaande dienaars des Woords is een zaak die de aanwezigen zeer ter harte gaat. Het gaat immers om de vorming van de toekomstige 'herders'. En die vorming kan wel wat strakker zo bleek op de derde zittingsdag. De voorstellen die de commissie doet in het rapport komen kort samengevat neer op een flinke aanscherping van de regels omtrent de opleiding. Dat betekent voor de theologische student een einde aan de vrijblijvendheid. 'Dat houdt tevens in een versteviging van de positie van de Theologische Studiebegeleiding (TSB)', zo meent Bouma. Hij baseert dit op de duidelijke functiesomschrijving die de TSB krijgt in het rapport: het toezicht houden op de eisen die aan de student worden gesteld. En ook die eisen worden in het rapport met name genoemd. Nieuw daarbij is de stage die in de opleiding een plaats moet krijgen. De student wordt verplicht om gedurende drie maanden praktijkervaring op te doen in het pastorale werk, de catechese, gemeenteopbouw en het leiden van een kerkdienst. Verder zijn studenten

verplicht gedurende hun studie de studiedagen van de TSB te volgen. In het verleden is gebleken dat daar niet altijd de hand aan werd gehouden en als het aan de commissie ligt, is dat dus ook afgelopen. Ook het beginsel van vrije studie blijft gehandhaafd. De student kiest zelf een instelling waar hij zijn of haar theologische studie wil volgen. Wel is het zo dat de student het zogenaamde 'Apeldoorn-advies' meekrijgt: Als er dan toch een theologische opleiding gevolgd gaat worden, dan adviseert de kerk om naar de Universiteit in Apeldoorn te gaan; het Christelijk Gereformeerd theologisch bolwerk.

Eigen nest

De kerk in Zaandam reageerde als eerste schriftelijk op het rapport van de commissie. Eén van hun vragen is of het 'Apeldoorn-advies' nog wel genoeg draagvlak heeft om in stand te houden. Zaandam wijst erop dat de studenten zich er veelal weinig van aantrekken. Het 'Apeldoorn-advies' ten spijt gingen in het studiejaar '92/'93 namelijk 17 studenten van de 32 deelnemers aan de TSB elders studeren. Maar tien vonden de weg naar Apeldoorn, acht besloten in het 'eigen nest' te blijven (Seminarie), zes ontvingen hun theologische vorming in Utrecht, vijf studenten studeerden af in dat jaar en de overige drie hadden zich in laten schrijven in Kampen, Amsterdam en Amersfoort (MO Theologie). Bovendien dateert het Apeldoorn-advies uit de begin jaren zeventig en is er sinds die tijd veel veranderd. Er is bijvoorbeeld het Nederlands Gereformeerd Seminarie en ook andere opleidingen lijken meer opening te bieden voor de opleiding van de aanstaande Nederlands Gereformeerde predikant. En met name de plaats van het Nederlands Gereformeerd Seminarie in het vraagstuk rond de opleiding voor de eigen predikanten was zaterdag een onderwerp van bespreking. Ds. H. de Jong, één van de studiebegeleiders, gaf aan dat het niet de bedoeling was geweest om een voorkeur uit te spreken voor een opleiding. Hij weigerde het Seminarie te zien als 'iets waar je niet omheen kunt' en gaf aan dat de commissie in het rapport het Seminarie juist een kans wil geven en toenadering zoekt. 'Dat is echter een moeilijk punt en dat zit hoofdzakelijk vast op het feit dat men met een alternatief wilde komen op Apeldoorn: Niet wetenschappelijk, maar bijbels. En we kunnen vaststellen dat dat niet gelukt is. Er is slechts nog weer een opleiding bij gekomen', betoogde De

Jong. Hij meent dat wanneer dit door-dringt bij de broeders van het Seminarie, dat er dan een opening ontstaat om 'gezamenlijk te werken aan een opleiding voor onze kerken'. Hij gaf daarbij aan dat daar alle kans toe is, omdat er in Amersfoort goed gepresteerd wordt en er geen niveauverschil blijkt te zijn op de gezamenlijke dagen.

Grote broer

Een geheel eigen opleiding is echter niet haalbaar en ook niet nodig, zo bleek zaterdag. Het zou nog weer een theologische opleiding betekenen, terwijl er al diverse zijn waar de student een studie kan volgen met het TSB als ruggesteuntje. Aanshurken tegen de grote 'broer' in Apeldoorn of Kampen zou een optie zijn, zo bleek uit de woorden van ds. J. Bouma. De Zaandamse predikant J.M. de Groot benadrukte nog eens dat het gaat om het verbreden van het Apeldoorn-advies door het studieprogramma van het Seminarie positief te adviseren waardoor in de huidige situatie ong. 80 procent van de studenten gehoor zou geven aan het advies van de LV. Men kwam er dus niet uit. Wel waren de afgevaardigden het eens met de grote lijn van het rapport dat een verdergaande ontwikkeling van de eigen opleiding voorstaat. Dat 'eigen' gaat voorlopig niet verder dan dat de studenten iets van de eigen cultuur meekrijgen, 'een stukje nestwarmte', zoals ds. Bouma het noemt. De vaste omlijning en de vorm waarin dit precies gegoten gaat worden, bleef echter onduidelijk tijdens de eerste bespreking van dit onderwerp. Op een later tijdstip zal dit nader uitgediept moeten worden en de LV zou hierover graag met het bestuur van het Seminarie in gesprek gaan. In ieder geval hebben de kerken zaterdag een opening geboden en hun hand uitgestoken. Het is afwachten of men in Amersfoort deze hand, deze kans grijpt.

H. Algra, Den Helder

Ze redden zich wel

Jongeren van 12 tot 18 jaar. Ze lijken heel zelfstandig. Misschien denk je als ouder dat ze zich zélf wel kunnen redden. Aan de andere kant weet iedere opvoeder wel dat jongens en meisjes in deze leeftijd het soms erg moeilijk hebben en daarom ook hulp nodig hebben. Achter de titel van deze bijdrage kan dus ook een vraagteken gezet worden. Redden ze zich wel?

Het jaarlijkse congres van de VCPB¹ ging dit jaar over jeugdculturen en de pedagogische relatie. Hoe kun je met jongeren in de huidige verbrokkelde samenleving een opvoedkundige relatie opbouwen? De eerste spreker op het congres was drs. G.J. Blanken. Hij is eindredakteur van het boekje 'Jeugdwerk in een supermarktcultuur'. Aan deze publikatie werd vorig jaar in 'Opbouw' uitgebreid aandacht besteed². Ook komt in het Informatieboekje 1994 het onderwerp 'supermarktcultuur' ter sprake.

Cultuurpessimisme

Aan de hand van de visies van Lasch en Postman ging Blanken in op ontwikkelingen in de huidige samenleving. Volgens Lasch kunnen kinderen alleen in gezinsverband psychisch gezond opgroeien. Voor de goede orde: het is van belang om te bedenken dat Lasch niet vanuit een christelijke moraal het gezin verdedigt; hij doet dit vanuit de visie van Freud, de psycho-analyse. Waarom vindt Lasch het gezin zo belangrijk? In een gezond gezin krijgt het kind twee basisvoorwaarden voor verdere groei aangeboden: aan de ene kant een volkomen acceptatie van het kind, aan de andere kant het bieden van voldoende discipline. Door 'de diktatuur van de moderne religie van de sociale wetenschap' durven mensen in deze tijd nauwelijks meer op te voeden. Daardoor worden kinderen onzeker en raken ze op zichzelf gericht (met een moeilijk woord: narcistisch).

Postman besteedt in zijn publikaties aandacht aan de vraag hoe boodschappen worden gecommuniceerd. Vroeger werd er veel gelezen. Dat vroeg om zelfbeheersing. Tijdens het lezen vormden mensen zich een mening en leerden ze verbanden te leggen. Een kind dat nog niet aan een bepaald onderwerp toe was, kwam dat onderwerp ook niet tegen: het boek was gewoon nog te moeilijk. Op die manier kregen kinderen vanzelf bescherming. In deze tijd is dat alles verdwenen. Men krijgt informatie als hapklare brokken aangeboden, zonder de context. Argumenteren is er niet meer bij, men wisselt slechts indrukken uit. Blanken bleek een eind mee te gaan met de pessimistische cultuuranalyses van Lasch en Postman. Dit ontlokte een van de aanwezigen later de vraag waarom christenen zich altijd zo agetrokken voelen tot cultuurpessimisme. Blanken zag echter in deze theorieën een mogelijkheid tot signalering wat er

aan de hand kan zijn in de samenleving.

Een betrouwbare pedagogische relatie

Het gevolg van de eerder genoemde ontwikkelingen is, dat we denken dat jongeren zichzelf wel redden. Ze lijken allemaal zelfstandig te zijn en overal over mee te kunnen praten. Dat is volgens Blanken de grootste denkfout die je in de omgang met jongeren kunt maken. Jongeren hebben veel behoefte aan steun. Wat betekenen deze ontwikkelingen voor christen-opvoeders? Ouders moeten gesteund worden in het vormgeven aan die pedagogische relatie. Met het opleggen van waarden en normen ben je er niet. Opvallend is het grote aantal opvoedingstips in recent verschenen boeken. Met het volgen van die tips ben je echter bepaald nog geen goede opvoeder... Daarom moeten ouders en andere opvoeders sámen zoeken naar oplossingen. Geïsoleerde gezinnen zijn een ernstige risicofactor en vormen zelfs een bedreiging voor het welzijn van het kind én van zijn ouders. Blanken noemde als kernbegrippen van de christelijke pedagogische relatie: trouw, betrouwbaarheid, de ander uitnemender achten dan jezelf. Liefde en discipline behoren als eenheid te worden aangeboden. Dus geen regels zonder liefde, geen liefde zonder regels. Is de huidige jeugdcultuur dan niets waard? Dat kun je niet zeggen. Wat we van de jeugdcultuur kunnen leren is de enorme creativiteit. Wat we als opvoeders aan moeten kunnen bieden is: de stabiliteit van een betrouwbare pedagogische relatie. Wanneer ouders en opvoeders die twee elementen samenvoegen, kunnen er in de opvoeding nog heel mooie dingen gebeuren".

Achtergronden van probleemgedrag

De tweede spreker was prof.dr. J.D. van der Ploeg, emeritus hoogleraar orthopedagogiek in Leiden. Hij ging in op de achtergronden van 'probleemgedrag'. Moeilijk te hanteren gedrag bij een kind komt niet uit de lucht vallen. Het is een gevolg van een samenspel van sociale en biologische factoren. Van der Ploeg noemde in dit verband risico's binnen het gezin, in de persoonlijkheid van het kind, een risicovolle school en een risicovol netwerk (de achtervang voor een kind). Vervolgens liep hij een aantal factoren in het gezin langs die bij het kind tot ernstige problemen kunnen leiden (bijvoorbeeld: het eenzijdig opleggen van regels zonder dat er sprake is van een liefdevolle relatie). Evenals Blanken benadrukte Van der Ploeg het belang van een sociaal netwerk voor het kind en voor het gezin. Kenmerkend voor zwerfjongeren is o.a. het feit dat ze geen sociaal netwerk kennen waar ze steun en plezier aan kunnen ontleen.

Persoonlijkheid

Van der Ploeg ging uitvoerig in op persoonlijkheidsfactoren. In positieve zin kunnen deze factoren een kind beschermen tegen negatieve invloeden, in negatieve zin vergroten ze de kans op ernstige problemen voor het kind. Deze persoonlijkheid wordt voor een belangrijk deel gevormd binnen de opvoeding. Van der Ploeg noemde als elementen van de persoonlijkheid:

- zelfbeeld: heeft een kind een positief beeld van zichzelf?
- zelfhandhaving: hoe gaat een jongere om met problemen?
- zelfbepaling: heeft een jongere het idee dat hij zelf invloed uit kan oefenen op zijn omgeving?
- zelfcontrole: de mate waarin een jongere zijn gedrag en zijn impulsen kan beheersen.

Aan de hand van onderzoek dat Van der Ploeg deed onder zwerfjongeren lichtte hij een en ander nader toe. Hij vertelde dat veel zwerfjongeren een lange reeks van mislukte hulpverleningscontacten achter de rug hebben en dat hun problematiek vaak zeer hardnekkig is. Ze redden zich dus niet!

Christelijke hulpverlening

Van der Ploeg noemde de relatie tussen levensbeschouwing en hulpverlening niet eenvoudig. Wel onderkende hij het belang van de levensbeschouwing: het is een belangrijke bron van inspiratie en motivatie. Je solidair verklaren, perspektief zien, de moed niet opgeven, het mensbeeld voor ogen zien. Ook noemde hij het van belang dat mensen gestimuleerd worden in het nadenken over waarden en normen. Echter: bij het professionele handelen moet je gebruik maken van wetenschappelijke inzichten. In een stelling geformuleerd: „Christelijke waarden kunnen de opvoeder en hulpverlener wél motiveren, maar zijn niet toereikend om het handelen vorm te geven". Je kunt dus niet vanuit je levensovertuiging rechtstreeks afleiden hoe je in bepaalde opvoedingssituaties zou moeten handelen. Wel ben je als hulpverlener een model voor de visie die je je eigen hebt gemaakt. Daarmee was het ochtendgedeelte van het 6e congres van de VCPB ten einde. In 'Opbouw' hebben we slechts een impressie van de lezingen gegeven. Een verslag van de forumdiskussie en van de inhoud van een boeiend theaterstuk laten we achterwege³.

Noten:

¹ VCPB – Vereniging van Christen-Pedagogen en Beroepsopvoeders, p/a Christelijk Studiecentrum ICS, N.Z. Voorburgwal 96-I, 1012 SG AMSTERDAM, (020) 62 57 141.

² De zgn. supermarktcultuur kwam ter sprake in Opbouw, 32e jrg. nr. 45, 34e jrg. nrs. 13, 16 en 17, en bij de bespreking van het boekje van Blanken e.a.: 37e jrg. nrs. 17, 18 en 19.

³ In het periodiek van de VCPB ('Traject') zal een uitvoerig verslag van deze dag verschijnen.

Hans Looyenga

1946-1993: Een burger doet mee in de politiek

Terugblik, evaluatie, de toekomst*

Niet lang na de bevrijding werd ik lid van de AR-kiesvereniging in Wassenaar. Na jarenlange dictatuur zag ik de terugkeer van vrijheid en democratie als een geschenk, maar tevens als een opdracht om mee te doen met het politieke gebeuren. Ook voor de huidige jonge generatie is meeleven met de politiek nog onverminderd nodig. Het geschenk dat democratie heet, kan gemakkelijk verloren gaan door lauwheid en onverschilligheid: „Ze doen maar, laat mij nou maar lekker TV kijken.”

De discussies in die oude tijd waren principieel, maar weinig praktisch. Meningen van andere partijen kwamen zelden aan bod, en dan meestal nog in afkeurende zin. In 1948 werd ik penningmeester. Dat was in die tijd een heel werk, want de contributie moest bij de leden thuis worden opgehaald. Een voordeel daarvan was echter wel het persoonlijk contact van alle leden via mij met het bestuur. Aan diverse huisdeuren heb ik in die tijd heel wat politieke discussies gevoerd.

In 1966 verhuisde mijn gezin naar Delft. Daar mocht ik aan de wieg van CDA-Delft staan. In 1970 werd er een commissie van drie KVP'ers, drie CHU-mensen en drie antirevolutionairen ingesteld om voor het eerst een gezamenlijk verkiezingsprogramma op te stellen. De onwennige start duurde maar kort en we produceerden samen een redelijk programma, dat misschien nog wat te weinig inging op de praktische problemen in onze stad. Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1974 was het zover: er kwam voor het eerst één CDA-lijst. Afgesproken was, dat ik in 1976 de ex-AR-man Wim v.d. Sterren zou opvolgen. Daarom stond mijn naam op nr. 11 van de kandidatenlijst, want op meer dan tien zetels durfden wij niet te hopen. Tot grote vreugde van iedereen, maar tot mijn schrik, haalden we elf zetels! Ik had de zomer hard nodig om me een beetje in te werken.

In september begon het gemeenteraadswerk. Ik sprong in het diepe en merkte dat het zwemmen lelijk tegenviel. Allerlei diepzinnige principiële overwegingen bleken onbruikbaar. Wat wel werkte was de Bijbel. Met name de Spreuken van Salomo heb ik in die tijd bestudeerd.

Ook stapte ik binnen met het rare idee, dat de andere partijen niet veel goeds te zeggen hadden. Misschien de VVD nog een beetje. Maar de rest? Allemaal linkse rakkers met zelfs twee communisten ertussen. „Ze schreeuwen maar een beetje.” Ja, dat dacht ik. Maar de realiteit was heel anders:

aan de VVD had je niet veel, ze bestuurden hun stukken onvoldoende. Met de linkse rakkers was daarentegen redelijk te praten. Uiteraard waren er verschillen in uitgangspunten, maar dat onttaarde zelden in een welles-nietes discussie.

Het was hard werken: een eindeloze reeks stukken stroomde de brievenbus binnen. Meestal langdradige, onduidelijke, slecht geschreven nota's. Vaak kwamen die zo laat dat er nauwelijks tijd was voor overleg met fractiegenoten, laat staan met de achterban. Dit had ook gevolgen voor de discussies in de diverse raadscommissies. Ze waren vaak rommelig en langdradig. Het viel niet mee om altijd oplettend te blijven. In dit opzicht is de situatie vandaag eerder slechter dan beter. Hier ligt een grote bedreiging voor een redelijk functionerende democratie. Kortom: Het is hard en moeizaam werken in de gemeenteraad. Tijd voor bezinning is er bijna niet. En daar zit je dan als lid van het CDA, maar wat doe je met die C?

In die tijd – het was 1976 – werd ik getroffen door de handelwijze van Jimmy Carter toen hij aantrad als president van de Verenigde Staten. Na afloop van de beëdiging pakte hij het zakbijbeltje dat zijn moeder Hannah hem vroeger nog gegeven had, en las de eerste pericoop van hoofdstuk 6 van de profetieën van Micha. Dit gedeelte begint met de vraag van de Israëlieten aan Micha, welke offers zij wel niet allemaal moeten brengen. Micha veegt hun hele probleemstelling van tafel en zegt tegen die mensen en over hun hoofden heen ook tot het CDA:

„Hij heeft u bekend gemaakt, o mens, wat goed is en wat de Here van u vraagt: niet anders dan recht te doen en getrouwheid lief te hebben, en ootmoedig te wandelen met uw God.” (Micha 6:8)

Het is die levenshouding die ons allen moet leiden, in de politiek en daarbuiten. Maar wat betekent dit voor een bestuurder uit het CDA?

Voor een Christen-politicus bestaat er een spanning tussen wat je als wil van de Here Jezus voor je eigen leven ziet en de eisen die je als overheidspersoon in het publieke leven kan en mag stellen. Ook bij het volk Israël was dat al zo. Wij zien dat, bijvoorbeeld, aan wat onze Here Jezus zegt over de echtscheiding. Hij verwerpt de echtscheiding, behalve in extreme gevallen (dat is de norm!). De discipelen zien de praktijk en vragen: „En die scheidbrief dan die Mozes gebod te geven?” „Dat was vanwege jullie on-

verbeterlijkheid”, zegt de Here Jezus. En ook: „Maar in het begin was het niet zo.” (Mat. 19)

Mozes kon als leider van het volk Israël niet meer doen dan het kwaad indammen (desnoods echtscheiding, maar dan wel op ordelijke manier). Dat is vandaag nog net zo. Een groot deel van de overheidstaak bestaat uit het indammen van het kwaad, hier in Nederland, hier in Delft. Maar wie is de CDA-bestuurder dat hij dat zou kunnen! De zonde en het kwaad wonen ook in zijn eigen hart: ijdelheid, kortzichtigheid, luiheid, bang zijn voor stemmenverlies. Ga zo maar door. Het is vaak vallen, maar ook in Jezus Christus opstaan tot een nieuwe gehoorzaamheid als mensen aan wie heel veel vergeven moet worden. Ik benader de vraag: „Hoe moet je als Christen meedoen in de politiek?”, nu nog wat meer van de organisatorische kant. Het Nederlandse antwoord is meestal: lid zijn van het CDA, of eventueel van RPF, GPV of SGP. Maar laten wij eens over de grenzen kijken. Christenen zijn er wereldwijd. Tenslotte ben ik meer verwant met een Christen-Papea in de binnenlanden van Irian-Barat dan met een vriendelijke, beschaafde maar atheïstische Nederlander. Maar hoe zijn zij buiten Nederland politiek georganiseerd? We beginnen met Engeland. De Christenen daar vinden zo'n CDA maar vreemd. Zoiets als een Christelijke streekvervoersmaatschappij. Maar het Engelse parlement heeft wel zijn eigen kapel die door leden van alle partijen wordt bezocht. En de kroningsplechtigheid is een kerkdienst met een speciale liturgie.

Dan: Zuid-Afrika. Hier geen CDA-achtige partij. Wel een president De Klerk, die de gelijkheid van alle Zuidafrikanen als een fundamenteel Christelijk principe ziet. Een enorme taak om dit te bereiken, en de weg is lang en vol obstakels.

Daarentegen: wel een Christen-democratische partij in, bijvoorbeeld, Italië. Over deze partij is helaas niet veel goeds te zeggen. Ik beklag onze CDA-mensen in Straatsburg die hiermee op één hoop geveegd worden. Uit de gegeven voorbeelden blijkt, dat Christelijke partijvorming geen vanzelfsprekende zaak is. Het CDA zal zich dat in internationale contacten moeten realiseren.

Waarom dan in Nederland wel een CDA? We gaan terug naar de tijd van de Franse revolutie rond 1800. Het is niet te ontkennen dat deze revolutie vele oude misstanden heeft opgeruimd. Maar het uitgangspunt was

atheïstisch met de strijdkreet: „Geen God en geen meester”. Dit werd consequent doorgevoerd, ook in het staatkundig denken. In verschillende landen waren er mensen die zich hiertegen verzetten. Zij begonnen na te denken over het concretiseren van het Christelijk geloof in het staatkundig handelen. In ons land was dat met name Groen van Prinsterer met zijn boek 'Ongeloof en Revolutie'. Een boek dat ook bij vele Christenen weerstand opriep. Zij zeiden: „Het geloof is iets persoonlijks, voor de binnenkamer.” Intussen dreigde de tirannie van het antichristelijk denken de hele samenleving in de houdgreep te krijgen. Ook voor het onderwijs was dat in de negentiende eeuw steeds sterker het geval. De felle reactie van Nederlandse Christenen op dit terrein werd gekanaliseerd in de Christelijke partijvorming. En deze partijvorming kennen wij nu nog.

Dit heeft veel voordelen. Er is echter ook een nadeel ten opzichte van, bijvoorbeeld, de Engelse situatie: door het bestaan van het CDA gaan andere partijen zich min of meer antichristelijk voelen.

Als volgend punt zou ik een aantal bedreigingen willen noemen die vandaag om een politiek antwoord vragen.

1. *De overheid lijkt steeds meer op een schoolmeester die geen orde kan houden.*
Wetten en verordeningen zijn er om gehandhaafd te worden. Echter: voorbeelden te over waar dat niet gebeurt.
– Verkeersregels worden door zeer velen aan hun laars gelapt. De helft van de fietsers rijdt zonder licht.
– Of: „Je bent wel gek als je een boete betaalt, ze komen het toch niet halen.”
– Op grote schaal wordt misbruik gemaakt van de sociale wetgeving. „Er wordt toch niet gecontroleerd”.

En zo verder.

Dit hangt samen met het volgende.

2. *Te weinig wordt beseft dat er aan iedere wet, verordening of besluit op ieder niveau een prijskaartje hangt.*
„Dat moesten ze verbieden!” roepen er een paar. Later roepen het zoveel mensen, dat tenslotte een officieel verbod volgt. Het handhaven van zo'n verbod kost echter geld en mankracht. Als dat er niet komt, is het hele verbod een slag in de lucht.
3. *De maatschappij verhardt zich.*
Denk, bijvoorbeeld, maar aan de onveiligheid op straat. Wanneer je wordt aangevallen is er vaak geen voorbijganger die je helpt. Dat is de 'Ben ik mijn broeders hoeder'-mentaliteit.
4. *Onze zogenaamde Vrije-Markt-economie is een oorlogseconomie.*
Het wegvallen van de Russische

oorlogsdreiging leidt tot een schrikbarende stijging van de werkloosheid. En het is niet voor het eerst dat in onze eeuw een dergelijke koppeling aan het licht is gekomen. Een hardere veroordeling van ons Vrije-Marktmechanisme is nauwelijks denkbaar. Een opdracht voor het CDA om hiervoor oplossingen te zoeken. Het werkloosheidspercentage zal nooit nul worden, maar een verlaging met een factor 10 is dringend noodzakelijk. Misschien zijn zelfs elementen uit de verfoede communistische economie bruikbaar. In het nieuwe CDA-verkiezingsprogramma worden goede dingen gezegd. Denk alleen maar aan de kernbegrippen gerechtigheid, solidariteit en verantwoordelijkheid. Maar de realiteit is, dat een groot aantal mensen daaraan geen boodschap heeft. Zij hebben maar één principe: „Ikke, ikke, en de rest kan stikken.” Wie geen oog heeft voor deze bittere realiteit blijft steken in mooie principes.

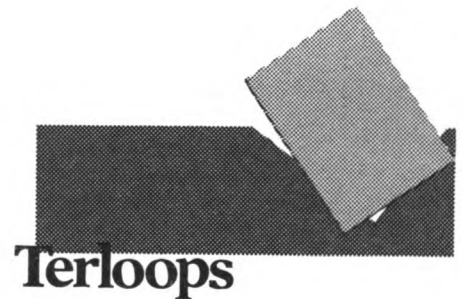
5. *Onze volksvertegenwoordiging begint zich steeds meer te gedragen als een algemeen bestuur.*
Vaak zijn de discussies te technisch. Door het ontbreken van grote (principiële) lijnen herkent de burger zijn eigen vertegenwoordigers te weinig. Hij raakt de draad kwijt en tenslotte zijn interesse in de politiek.

Ook nu nog zien wij de tirannie van de denkwereld van de Franse revolutie: Geen God en geen meester! En dus ook geen naaste om lief te hebben als jezelf.

Tenslotte wil ik mijn kijk op de toekomst met het verleden combineren. Als in de gemeenteraad de discussies zich soms eindeloos voortsleepten, keek ik wel eens naar het portret van prins Willem I, en dacht dan aan zijn eindeloze discussies met de zeurende regenten. Op een keer tijdens een pauze stond ik weer te kijken. Een PvdA-wethouder kwam naast mij staan; hij raadde mijn gedachten en zei: „Hij, prins Willem I, was de eerste CDA-man.” Zelden heb ik iemand zo precies de spijker op de kop zien slaan. Dat wordt ook verwoord in het zesde couplet van ons volkslied.

*Mijn Schilt ende betrouwen
Sijt Ghy, o Godt mijn Heer.
Op U soo wil ick bouwen
Verlaet my nemmermeer;
Dat ick doch vroom mach blijven
U dienaar taller stondt,
Die Tyranny verdrijven,
Die my mijn hert doorwondt.*

In dit couplet wordt gesproken over het verdrijven van de tirannie. Bedoeld was in de eerste plaats de Spaanse tirannie, maar ook de tirannie van Lumey hier in Delft. En tenslotte de tirannie van de regenten, die alleen aan zichzelf of in het beste geval aan hun eigen stad dachten. Wij moeten strijden tegen de tirannieën van onze tijd.

P.C. van Wijk

Schimmen in de kerk

In 1550 werd in Zaltbommel geboren Hendrik de Keijser. Later noemde hij zich Henricus Caesarius. Latijn was in die tijd nog in. Deze De Keijser is later predikant geweest in Dordrecht, Schoonhoven en Utrecht. Vooral in Utrecht, waar hij in 1590 kwam wonen, heeft hij een belangrijke rol gespeeld in het kerkelijk leven. Hij ging naar Utrecht op aandringen (bevel?) van Prins Maurits. Later nam hij een bepaalde positie in in de strijd tussen remonstranten en contra-remonstranten. Hij was aanhanger van de remonstrantse gedachten, werd, nadat hijzelf reeds ontslag had aangevraagd in verband met zijn leeftijd, in 1618 als predikant ontslagen, maar hij bleef kerken in de hervormde kerk van Utrecht.

Op zijn oude dag zat hij niet lusteloos in een stoel. Hij schreef een aantal boeken en in één van die boeken vertelde hij een verhaal over wat hij als achtjarige jongen had beleefd in de Sint Maartenskerk van Zaltbommel. Het was een merkwaardig verhaal, maar Caesarius wist zich het gebeuren op 72-jarige leeftijd nog goed te herinneren.

Het was het jaar 1558. In dat jaar heerste in Zaltbommel de pest. De kleine Hendrik was een vrome jongen en was koorknaap. Dat paste bij hem. Hij ging op een dag in het najaar 's morgens vroeg, om 5 uur, naar de kerk om met de kanunniken en anderen missen te zingen. Onder de vele zielen in de stad waren ook enkele priesters.

Het verhaal is als volgt: (ik geef het weer in hedendaags nederlands): Ik trok mijn koorkleed aan om naar het hoge koor te gaan. Daar zag ik drie of vier priesters de kerk binnen komen! Ik wist toch zeker dat ze ziek te bed lagen! Zij liepen naar een zitkist die stond in het St. Antoniuspand, waar zij, naar het scheen, met devotie hun gebeden deden. Zij rezen weer van daar op en gingen de zuider-kerkdeur weer uit. Ik was niet weinig verbaasd. Toch had ik het duidelijk gezien, want .. enige lampen brandden helder in de kerk. Intussen: ik ging naar het koor en ging staan waar het volgens mijn beurt zijn moest, en wel vóór het gestoelte van de deken van tien kanunniken. Johannes Meursius was de deken.

Nog was geen van de priesters en koorzangers aanwezig.'

Ondanks zijn verbazing deed de jongen wat hij doen moest. Het verhaal gaan dan ook zó verder:

'Ik sloeg (toen alvast) de twee boeken open: de psalmen en een ander gezangboek, om daaruit (straks) deels te lezen, deels te zingen. Zodra (echter) lagen de boeken niet open, of -- de kaars die vóór mij op de kandelaar stond werd uitgeblazen. Ik ging dadelijk naar de sacristie, waar de koster meester Willem op zijn post was, stak mijn kaars aan en ging weer naar mijn boeken die open lagen. Nu werd niet alleen de kaars uitgeblazen, maar ook sloegen de beide boeken weer dicht! Verschrikt haalde ik weer een licht. De goede koster bekeek mij, zeide dat ik in brooddronkenheid datteligheden bedreef, zoals hij dat van de kerkkoralen (koorknappen) wel meer ondervond. Ik vertelde hem wat gebeurd was en verontschuldigde mij zo goed mogelijk. Weer op mijn plaats gekomen, gebeurde waarlijk hetzelfde; met nog meer kracht werden de boeken dichtgesmeten. Ik durfde niet nog eens naar de koster te gaan. Moed grijpende liep ik naar het midden van het koor, waar een brandende lamp voor het sacramentshuiskens hing, een lamp van zeer schoon en kostbaar maaksel.

Ik wilde mijn kaars weer aansteken en trok de lamp naar beneden. Opeens, zonder dat ik een oorzaak kon bespeuren, werd de lamp voor mijn oogen op en neer getrokken! Geen druppel olie werd gestort; het licht ging niet uit. Ik dacht aan het geval met de priesters zoëven: het spookt hier! Bevend, luid schreeuwend liep ik naar de consistorie, kroop onder de tabbaard van de koster waarover nu ook hij zijn koorkleed had aangedaan. De man was met mij begaan, maar ik kon niets zeggen en was buiten mijzelf. Bijgekomen vertelde ik hem het een en ander, toen juist kanunniken, priesters, medekoorzangers het koor en de sacristie inkwamen. Zij vroegen wat mij deerde. De koster vertelde wat hij van mij wist. Ik moest maar met de andere zangers naar het koor gaan en de dienst beginnen; zij zouden volgen.

Na het einde van de morgengebeden kwam het bericht dat diezelfde priesters die ik gezien had juist in de morgenstond waren gestorven! Ik had hun schimmen gezien. Dat heb ik altijd gezegd en zeg ik nog: het is een ware geschiedenis.'

Dat was het verhaal van Hendrik de Keijser. Hij was op hoge leeftijd niet dement, dat staat wel vast. Maar ja... Zoals gezegd nam hij als predikant actief deel aan het kerkelijk leven. De synode van 1612 benoemde hem als commissielid in verband met de samenstelling van een liedboek. In 1615 was er een bundel gereed. Boven de titel staan afgedrukt de woorden uit Openbaring: 'En zij songen een nieuw Liedt'. Van deze liedbundel zijn in ons

land nog slechts drie exemplaren aanwezig. Het liedboek is niet direct in gebruik genomen. De kerkelijke twisten slokten alle aandacht op.

Het liedboek, waaraan Caesarius meewerkte, is in de vergeethoek geraakt. Het verhaal van de schimmen is gebleven. Het wordt nog steeds verteld bij ons in Bommel...

Vakantiebijbelschool in Roemenië

Jongeren NGK Utrecht brengen materiaal

Cluj, Tîrgu Mures, Satu Mare, Sfintu Gheorghe en Oradea: zomaar een paar middelgrote plaatsen in Roemenië. Deze zomer zullen er heel veel kinderen afkomen op de vakantiebijbelschool die in elk van deze plaatsen gehouden gaat worden.

Een hele onderneming voor de mensen die het daar moeten organiseren. Want hoe maak je een zo leuk mogelijk programma, vier dagen lang, voor 400 kinderen?

Hoe vind je een geschikte ruimte in een land waar kerken en scholen niet de faciliteiten en zalen hebben die voor ons zo normaal zijn? Hoe krijg je de materialen bij elkaar wanneer je niet even kunt kopiëren bij de copyrette op de hoek en wanneer een doos kleurtjes een enorme luxe is? En kom je voor al die kinderen aan limonade en wat lekkers?

Kortom: een hele onderneming die niet zou slagen zonder steun van buitenaf. Niet om voor te doen hoe het moet want de talenten en het enthousiasme zijn er. Wel om te helpen bij een aantal praktische zaken, en om de medewerkers over een drempel heen te helpen. Want voor zoveel kinderen iets organiseren: dat hebben de meeste medewerkers nog niet eerder gedaan.

Deze vraag om hulp is ons, een groep van acht jongeren uit de NGK van Utrecht, ter ore gekomen. Wij zijn blij en ook verrast, dat in zoveel plaatsen vraag naar bijbelschoolwerk is, en we willen er onze volle steun aan geven. De contacten met de plaatselijke Hongaars-protestantse medewerkers zijn reeds gelegd. Ze zijn -net als wij- enthousiast en toch ook benieuwd hoe het allemaal zal lopen.

Van 26 tot 29 juli a.s. zijn we, verdeeld over twee teams, in Sfintu Gheorghe en in Satu Mare. Van 2 tot 5 augustus

a.s. helpen we in Cluj en in Tîrgu Mures. In Oradea zullen we alleen het materiaal brengen.

We zullen veel spullen meenemen (er zijn alleen al 8000 werkjes nodig!) en we zijn al bezig om alles bij elkaar te krijgen.

Graag doen we een beroep op u om de kosten die dit met zich meebrengt te dragen. Het materiaal is begroot op f 5000,00. Omgerekend is dat f 2,50 per kind per week. De helft van dit bedrag is al bijeengebracht. Dat wil zeggen: al duizend kinderen kunnen ontvangen worden op één van de vakantiebijbelschoolweken. Het zou geweldig zijn als ook de andere helft van de kinderen zich zonder bezwaar zou kunnen opgeven.

Het zou ook fijn zijn als u met ons meedenkt. Heeft u nog ideeën waarvan u denkt dat ze nuttig voor ons zijn, adressen misschien om voordelig aan spullen te komen? Alle informatie is van harte welkom.

Ons reisdoel is in een notedop samengevat. Er is echter veel meer over Roemenië en de daar levende, soms ernstig gediscrimineerde Hongaarse christen-minderheid te zeggen. Wilt u meer weten over het hoe en waarom van onze actie, aarzel dan niet om 's avonds of in het weekend contact op te nemen met Kees van de Kerk, telefoon: (030) 20 49 78 of met Nens op den Brouw, telefoon: (030) 94 04 26.

Namens de Roemenië-groep NGK Utrecht,

Nens op den Brouw
Spaaklaan 98
3527 SL Utrecht

NB: Uw gift kunt u overmaken op rekeningnummer 47.68.08.065 (giro bank: 2900), ten name van C.P.T. van de Kerk, ten gunste van Vakantiebijbelschool Roemenië.

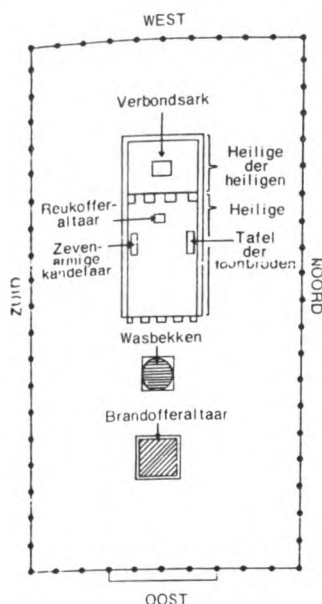
Jeugdhoekje

Als het volk Israël uit Egypte is geleid gaat het naar de woestijn. Daar zegt God tegen hen dat ze een woning voor Hem moeten maken. Ze bouwen dan volgens de voorschriften een woning voor God. Hieronder zie je een schema van deze tent en komen ook de vragen. Als je er niet uit komt, kun je de antwoorden ook vinden in Exodus 25, 26 en 27.

1. Van welk hout werd de ark gemaakt.
1. cypressenhout 2. eikenhout
3. acaciahout
2. Wat voor gouden figuren stonden op het deksel?
1. stieren 2. cherubs of engelen
3. adelaars
3. Aan de zijkant van de ark zaten vier gouden ringen. Waar waren deze voor?
1. Om draagstokken door te doen
2. voor de sier 3. om de ark op te tillen.
4. Van welk dier moesten de roodgeverfde vellen gebruikt worden voor het dak van de tent?
1. ramsvellen 2. geitevellen 3. kamelenvellen
5. Er moest altijd een lamp blijven branden. Wat voor olie werd daarvoor gebruikt?
1. sojaolie 2. slaolie 3. olijfolie
6. Van hoeveel kleden werd de tent (tabernakel) gemaakt?
1. 12 2. 10 3. 7

G. Wijkhuizen-van Vuuren

De oplossing van de vorige keer was: avondmaal.

Tussen kerk en keuken

Margreet Maljers-Kroes, Alkmaar

Buurvrouw

Wij verhuisden van Amsterdam naar Alkmaar toen onze kinderen nog klein waren. De jongste was zes weken en we hadden onze kinderen die dag uitbesteed bij oma en opa, want verhuizen met kinderen is een regelrechte ramp. Zeker met die van ons. Ik had het wel geprobeerd mét, maar was gestopt met die poging. Alles wat ik uit de kast haalde en in kranten gewikkeld in een doos stopte, graaide de oudste er juichend uit. Hij vond het een feest en stapte parmantig door de troep.

Naar oma en opa dus.

We gingen van een driekamerflat waar we uitbarstten naar een eengezinshuis met drie keer zoveel ruimte en het enige minpunt aan de verhuizing was dat ik een bovenbuurvrouw gedag moest zeggen, waar ik het bijzonder goed mee kon vinden.

„Dag Dien,” snikte ik, voor ik bij mijn man in de auto stapte. Zij snikte mee: „Ik kom je vlug opzoeken hoor.” en zwaaide tot we om de hoek waren.

We reden naar het kleine nieuwbouwoninkje, dat net buiten het centrum van Alkmaar lag en dat een maand geleden bewoonbaar was verklaard. Het was januari en steenkoud, maar de verhuishwagen was al gearriveerd toen wij bij ons nieuwe huis aankwamen en de rest van de dag holden we van hot naar her.

Aan het eind van de dag, toen de bedden klaar stonden, de tafel weer poten had en de kinderen thuisgebracht waren door oma en opa, weigerde de centrale verwarming. Gelijke tred houdend met de temperatuur in huis, zakte mijn humeur met graden. Als ik ergens knorrig van werd, dan is het wel van kou en toen mijn men zich goedwillend maar tevergeefs over de verwarmingsketel boog, zei ik bits: „Ik vraag wel even aan de burens, misschien weten die hoe dat ding werkt!”

Ik belde aan. Een man van middelbare leeftijd deed open en toen ik me had voorgesteld riep hij naar achteren: „Moeder... De buurvrouw.”

De zaak was zo voor elkaar. Niet dat

de buurman wist hoe de verwarmingsketel werkte, maar hij had het telefoonnummer van de monteur en dat had effect. De monteur kwam en een half uur later werd het in huis behagelijk warm. De kinderen renden door de kamer en wij knikten elkaar verheugd toe.

Alkmaarders van de toekomst!

Na een paar weken waren we gewend. Het voordeel van tegelijk met je burens ergens nieuw komen, is dat je binnen een week de hele straat kent.

Het werd zomer. De kinderen konden naar buiten en ik vond het leven goed en prees mezelf gelukkig toen ik in de voortuin een boek zat te lezen.

Mijn buurvrouw kwam naar buiten en trok een stoel bij.

„Kent u omaatje,” vroeg ze.

„De moeder van Linda?” aarzelde ik.

Drie huizen verder woonde een stel van mijn leeftijd waar de moeder bij in was getrokken. Ze moest lachen.

„Nee, die niet, die noemen ze Omie.

Nee, omaatje is een nieuw soort bes-senjenever.”

„Ken ik niet,” zei ik resoluut.

„Wil u soms proeven,” vroeg ze.

„Mmm... om drie uur in de middag?”

aarzelde ik.

Ze haalde haar schouders op. „Geef dat nou,” zei ze en even later zaten we in de hete zon aan de bes-senjenever.

Ik moet zeggen, het maakte de tongen aardig los. We raakten op goede voet met elkaar en babbelden plezierig een eind weg en na een tweede glaasje lagen we dubbel om de kleine dingen van het leven.

Er ging iemand voorbij die ik vaag kende en ik stak vrolijk mijn hand op. „Iemand van de kerk,” verduidelijkte ik.

Mijn buurvrouw knikte. „Jullie gaan iedere zondag naar de kerk,” stelde ze vast.

„Ja,” zei ik.

„Je gaat nog graag ook hé?” vroeg ze bevreemd.

Ik dacht na: „Dat is waar. Ik ga graag,” zei ik langzaam.

Het verraste me zelf ook. Vroeger ging ik deels uit gewoonte, deels uit de overtuiging dat ik niet 'zonder' kon. Het was net zo iets als naar school gaan. Nodig, nuttig en goed. Maar echt voor mijn plezier? Nou nee!

Dat was in de loop van de jaren veranderd. Zomaar... Door mezelf niet opgemerkt, maar wel door mijn buurvrouw.

„Ik ben van huis uit wel kerkelijk. Vreselijk vond ik het,” zei ze driftig. „Lang dat die diensten duurden... Uren! Maar we moesten. En mijn vader was streng. Die sloot ons op in een donkere kast als we stout waren geweest. Nee, ik had een hekel aan de kerk.” „De kerk kon er toch niets aan doen dat uw vader u opsloot,” zei ik verbaasd.

Ze kneepte in de steel van haar glas en draaide het rond.

„Dat zal wel niet,” zei ze. „Maar voor

mijn gevoel horen de kerk, mijn vader en al die sombere uren, zo bij elkaar, dat ik er liever niet meer mee te maken heb."

„Maar," begon ik en zweeg toen. Dit was niet het goede moment om tegen haar in te gaan. Redeneren tegen gevoelens is bijna onmogelijk! Even later ging ik naar binnen. Ik zag hoe ze wat onkruid uit haar tuintje trok. En ik had medelijden met haar. Haar beeld van God als een vader werd verduisterd door de vader die haar in een donkere kast opsloot.

En dat laatste beeld is moeilijk uit te roeien.

Arme buurvrouw!

Overdenking na Pinksteren (I) Pinksteren

Pastor A.M. Brandehof O. Carm. in het contactblad 'Vierluik' voor de Enschedese binnenstadsparochies:

„Jongeren zien visioenen, ouderen zullen dromen dromen. Dat zei de Oud-Testamentische profeet Joël al, en Petrus beaamt de profetie. Een geloofsgemeenschap zonder visioen van jongeren en de dromen van ouderen is zo dood als een pier, is zonder geest en inspiratie, zonder leven en levenskansen. Dat hangt niet af van leergezag of autoriteit, van hiërarchie of leken, maar van wat er komt uit ieders hart, waarin de Geest Gods van den beginne is uitgestort. En zo moet die Geest naar buiten komen, vanuit jong en oud, in gezichten en dromen, in leven zonder angst in warmte zonder kilheid, in een gemeenschap zonder heersers, in ieder mens die tot zijn recht kan komen. Van zulke mensen en dromen moeten wij het hebben. Dat moet Pinksteren zijn: feest van de Geest."

Dit stukje, overgenomen via de 'Twentse Courant', werd mij toegezonden door mijn trouwe Cogma-vriend uit Enschede-Zuid. Laat men zich niet ergeren aan het spreken over hiërarchie en leken. Het is te verwachten van een R.K. pastor. Trouwens: hoe wel wij naar de letter geen hiërarchie aan de ene kant en leken aan de andere kant kennen, levert de protestantse kerkgeschiedenis helaas ette-

lijke voorbeelden van het optreden van ambtsdragers, dat het wezen van de hiërarchie verraaft. Daarbij komt verder, dat zeker in de R.K. Nederlandse kerkprovincie de mondigheid van de parochianen de laatste jaren steeds meer wordt geaccentueerd. Een pluspunt!

Tot slot: Waar de Geest doorbreekt wordt de geloofsgemeenschap, waarbij allen betrokken zijn, gevoed en Pinksteren elke dag beleefd!

Enschede, O. Mooiweer

Overdenking na Pinksteren (II) Pinksterkerk

Pinksteren maakt zo'n kerk van mannen en vrouwen, van ouderen en jongeren, van slaven en vrijen, van rijken en armen, van vooruitstrevenden en conservatieven, van vernieuwers en bewaarders, van mensen die vol gas willen geven en hen die voorzichtig de rem in de gaten houden. Want kerk is iets geheel anders. Zij behoort bij de nieuwe aarde, waar de meest progressieven geen idee van hebben. Zij behoort bij de Geest, die alle vrees voor vernieuwing in waarachtige bekering aan de kant schuift. Kerk is wat anders dan het zitten op principes, het handhaven van clubgeest, het permanent zoeken van uitwegen om aan de klem van het eigen moment te ontkomen. Kerk, het is het werk van Christus, niet het onze. Ik spreek niet over de Hervormde, die bezig is protestant te worden. Niet over de Gereformeerde, die op het punt staat zich in te voegen in het verleden dat voorbij is. Ik spreek over onze eigen kerk. Waar ieder het beter weet dan de ander. Waar de leuzen niet van de lucht zijn, oud of nieuw. Kerk: heimwee naar Pinksteren! Men zegt dat een mens aan heimwee kan sterven. Mochten we allen sterven aan onze opvattingen over de kerk en ons houden aan onze belijdenis omtrent de kerk. Niet terug naar Pinksteren. Maar vooruit naar de troon waar God zal vragen: wat deed je met mijn lichaam, de kerk? Waarom miste ik je zo vaak bij het kruis? En waarom wilde je het niet op je nemen?

Dit stukje is van de hand van prof.dr. W. van 't Spijker. Wij kwamen het tegen in 'De Wekker'. Het is goed op het thema van Pinksteren voort te borduren. Het is immers het laatste feest op weg naar de jongste dag! Het mag dus allesbeheersend heten voor de hele gemeente van de levende Here Jezus Christus. Het vraagt permanent om het trekken van de nodige consequenties in eigen leven en in de kring van de kerk. En wanneer Van 't Spijker het heeft over 'onze eigen kerk' en dus de christelijke gereformeerde kerken bedoelt, kan iedereen, die niet christelijk gereformeerd is, het zonder kramphouding vrijmoedig toepassen op eigen kerkelijk bestaan. Hopelijk heeft het zo een zegenrijk effect!

Enschede, O. Mooiweer

D.M. Lloyd-Jones,
Prediking en predikers.
218 blz., f 47,50 ISBN 9033601877
Uitg. De Banier, Utrecht

R. ter Beek,
Israël en de bijbel.
Een plaatsbepaling.
19 blz., f 3,50 ISBN 909007242X
Uitg. St. ter bevordering van evangelieverkondiging aan het joodse volk, Gorinchem (bestellen door overmaking van f 3,50 op giro 2307744)

Willem L. Meijer,
Moderne kunst en de mythe van de bron II,
Bevrijdingsdenken.
Amersfoortse Studies no. 15
97 blz., f 10,- ISBN 9070145278
Uitg. St. Tijdschrift Bijbel en Wetenschap, Amersfoort
Bestellen door overmaking van f 10,- op giro 6560042, St. Bijbel en Wetenschap, Amersfoort

Drs. Jan Noordam,
De huiver van Leviticus.
Ethiek en pastoraat rond homofilie en homoseksualiteit.
150 blz., f 24,50
ISBN 9023910699
Uitg. Boekencentrum, Zoetermeer

Dr. W.G. de Vries,
Van Adam tot Abram.
Gericht en genade.
144 blz., f 28,- ISBN 9060479882
Uitg. Oosterbaan & Le Cointre, Goes

J. Bouwmeester (samensteller),
Om U te dienen ...
Meindert Leerling in de Tweede Kamer 1981-1994 met "een helder getuigenis en een goed program".
68 blz.

Ds. Gouke de Vries,
In dagen van rouw.
(uitvaarten; liturgie)
117 blz., f 19,50 ISBN 9024282861
Uitg. Kok, Kampen

Theo Coenraads/Hermieneke Schaef-fer,
'Zo heeft nog nooit een mens gesproken';
enige kanttekeningen bij het Evangelie van Johannes.
(gedichten/tekeningen)
45 blz., f 14,90 ISBN 9066511559
Uitg. Van den Berg, Kampen

Drs. A.G. Knevel (red.),
De vreemdeling in ons midden.
75 blz., f 16,90 ISBN 902971168X
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Win Arn & Charles Arn,
De beste jaren komen nog!
(ouder worden)
105 blz., f 23,50 ISBN 9029711167
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Leen van Driel,
Gaan we zo met elkaar om?
Zeven verhalen naar Lucas.
75 blz., f 16,50 ISBN 9024282438
Uitg. Kok, Kampen

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van
meer dan plaatselijk belang.
Opgeve: tel. 05130-20476.

1994

- 20 juni Ledenvergadering "Compas"
te Harderwijk; aanmelden:
J.B. Otten, tel. 03410-27511
- 11 sept. Landelijke Vergadering
Apeldoorn (hoofdonderwerp:
Kontakt en samenspreking
met andere kerken)
- 22 sept. Vrouwenkontaktdag te
Bennekom
- 8 okt. Landelijke Vergadering
Apeldoorn
- 29 okt. Landelijke Vergadering
Apeldoorn
- 5 nov. Diaconale Conferentie
- 19 nov. Zendingsnajaarsvergadering
Leerdam met samenwerkende
kerken
- 19 nov. Landelijke Vergadering
Apeldoorn
- 10 dec. Landelijke Vergadering
Apeldoorn

In de komende nummers (o.a.):

M.R. v.d. Berg, Vragen van toen –
vragen van nu
M.R. v.d. Berg, Vergeving der zonden:
hart van het evangelie
D. Holwerda, Twee vergelijkbare exe-
getische problemen

Ned. Geref. Kerk van Bilthoven

De kerkeraad heeft een (part-time)
beroep uitgebracht op kandidaat J. van
't Hof te Sliedrecht.
Candidaat Van 't Hof heeft blijkens
mededeling van de regio Dordrecht/
Gorinchem het volgens artikel 5 van
het AKS vereiste examen met goed
gevolg afgelegd.

Ned. Geref. Kerk van Maastricht

Gaat u op vakantie naar Zuid-
Limburg?
Zo ja, dan willen wij u graag attende-
ren op de kerkdiensten van de Neder-
lands Gereformeerde Kerk te Maas-
tricht.

Tweemaal per zondag is er dienst,
's morgens om 9.30 uur en 's middags
om 17.00 uur. Na de morgendienst
kunt u ook nog, onder het genot van
een kopje koffie, gezellig napraten en
kontakten leggen met gemeenteleden
en andere vakantiegangers.
De diensten worden gehouden in de
'Waalse Kerk', Pieterstraat 6.
Voor telefonische inlichtingen kunt u
terecht bij de heer J.K. Smelik, tel.
043-211375.

U bent van harte welkom!

Contact Orgaan Geref. Militairen en Alleenstaanden (Cogma)

Er zijn weer nieuwe namen en adres-
sen te melden, die u hieronder aan-
treft. Gaarne uw aandacht voor deze
mensen die vaak op eenzame en ge-
vaarlijke posten hun plicht vervullen,
door middel van een kaartje of brief.

R. Engels
Kpl.reg.no. 19.12.11.134
1 (NL) VN Inf.Bat.
C.Keukengroep Napo 80
3509 VP Utrecht veldp.

Lt.Kol. C.P. de Goede
reg.no 44.11.02.125. H.Q.
U.N.M.O. Napo 90
3509 VP Utrecht veldp.

H.F.H. Thijs
p.o. Box 665 Resau
C.W. of Dominica (W.I.)

Ellen Vos
p.a. Drs. F. de Boer
DEIFBI-UEM
Maputo-Mozambique
p.a. Koeriersdienst
Postbus 20061
2500 EB Den Haag

Sld. R.B. Wubs
reg.no. 70.01.10.344
B. Comp. 1 (NL) B VN Bat.
Napo 92
3509 VP Utrecht veldp.

P. v.d. Bovenkamp
Kfar Shaul Mental Hospital
Givat Shaul B
91060 Jerusalem

R.P.C. Joke de Wilde
Castello Village 712
Papatheodoroustreet
724000 Sisi Kreta
Griekenland

Dominique Stalknecht
39 PARK-Rd Egham
Prov. Surrey
T.D. 20-9-B.J. Engeland

P. van 't Hof
Datusstraat 6
Oranjestad Aruba

H.J. Mourits
reg.no. 56.08.23.327
a.b. Hr.Ms. Piet Heijn
Napo 346
3509 VP Utrecht veldp.

Nadere inlichtingen bij secr.
H.J. Bosch, Walkottelanden 40, En-
schede. Tel. 053-762272.

Ned. Geref. Kerk van Enschede- noord

Het door de kerkeraad op ds. P.J.H.
Krol, predikant van de gemeente Kam-
pen, uitgebrachte beroep werd door
hem niet aangenomen.

Promotie drs. W. Janse, predikant te Oegstgeest

Op 16 juni 1994 hoopt drs. W. Janse te
promoveren aan de Theologische
Universiteit te Apeldoorn op de disser-
tatie: Albert Hardenberg als Theologe.
Profil eines Buchner-Schülers (1574),
Leiden/New York/Köln 1994; front-
piece, I-XIV, 1-615 (dissertatie); han-
delseditie in de serie: Studies in the
History of Christian Thought, Vol. 57,
E.J. Brill, Leiden/New York/Köln 1994.
Promotor: Prof. dr. W. van 't Spijker,
Theologische Universiteit der Chr.
Ger. Kerken te Apeldoorn;
Copromotor: Prof. dr. W.H. Neuser,
Evang. Theol. Fakultät der Westfäli-
schen Wilhelms-Universität, Münster.

Ned. Geref. Kerk van Breda

In de vakantieperiode 3 juli t/m 7 au-
gustus zullen er alleen middagdien-
sten worden gehouden. Aanvang 17.00
uur.
De bezoekers en gemeenteleden
wordt geadviseerd om de morgendien-
sten dan in Rijsbergen bij te wonen.
Aanvang 10.00 uur.

Ned. Geref. Kerk van Middelburg

Als u op vakantie gaat op Walcheren
willen wij u graag attenderen op onze
kerkdiensten.
Meestal om 9.30 uur en 17.00 uur,
echter in de vakantieperiode hebben

wij 6 zondagen slechts 1 dienst – van zondag 3 juli tot en met zondag 7 augustus – die begint om 9.30 uur. De diensten worden gehouden in de 'Engelse Kerk' achter het Stadhuis aan de Simpelhuijsstraat in het centrum van Middelburg. Wij kijken met blijdschap uit naar uw komst. Voor inlichtingen kunt u bellen met: A. Budding, tel. 01180-26084 of

H. Krabbendam, tel. 01180-40448.

Preekconsent voor de heer F. Pomstra

De regio Amsterdam/Haarlem heeft in zijn vergadering van 3 juni j.l. besloten aan de heer F. Pomstra te Amsterdam preekconsent te verlenen. Zijn adres is: Loenermarkt 407, 1025 TK Amsterdam, tel: 020-6344771.

New Age en house muziek

In het mei/juninummer van het christelijk onderwijsblad BEZINNING wordt uitvoerig aandacht besteed aan New Age muziek en house muziek. New Age muziek is in opkomst en beïnvloedt vele jonge christenen. De aanhangers van de New Age muziek zeggen dat deze muziek energie en ontspanning geeft en een nuttig middel is tegen stress. Het doel is in werkelijkheid dat de hoorder 'een kosmisch bewustzijn' bereikt, 'uit zijn bol' gaat, een effect dat we ook bij de nieuwe rage house muziek aantreffen. Vele jongeren proberen met house muziek de leegte in hun bestaan te ontvluchten. Ze worden door deze muziek als het ware gehypnotiseerd en in extase gebracht, zodat hun onderbewustzijn rijp wordt voor elke boodschap. De teksten, die tijdens de house parties gezongen worden, zijn schunnig of occult. Bovendien zijn houseparties ondenkbaar zonder XTC-pillen, zodat vele jongeren, die deze parties bezoeken, verslaafd raken aan drugs. Een belangrijk gevolg is dat vele jongeren in de toekomst te kampen krijgen met gebondenheid aan het occulte, verslaafdheid aan drugs en mogelijk arbeidsongeschiktheid. Over de gevaren van New Age muziek en house muziek en de achtergronden daarvan wordt de lezer uitvoerig geïnformeerd in het themanummer van BEZINNING dat besteld kan worden door f 2,50 over te maken op girorekening 2.974.537 van adm. BEZINNING te Amersfoort o.v.v. nummer NEW AGE EN HOUSE MUZIEK. Het Centrum Voorlichting Christelijk Onderwijs, uitgeefster van BEZINNING, is gaarne bereid op een gemeenteavond een lezing te verzorgen over onderwerpen als New Age, occultisme, de bijbelkritiek, geloofsopvoeding en kerkverlating, de nieuwe theologie, islam en christelijk geloof. Inlichtingen bij het secretariaat: tel. 03420-14479.

Israël-reis

**woensdag 16 november
t/m maandag 28 november 1994:**

13-daagse rondreis door Israël

**reisleader: ds. Willem Smouter
gids: Yaacov Nof**

voor een intensieve kennismaking met het land van de Bijbel, zakelijk verzorgd door ISROPA reizen. Reisbeschrijving en nadere informatie bij W. Smouter, Mecklenburgstraat 36, 3621 GP BREUKELEN, tel. 03462-62542.

De kerkeraden van de Nederlands Gereformeerde Kerk en de Christelijke Gereformeerde Kerk te Arnhem willen graag in contact komen met een

pastoraal medewerker

voor 20 uren per week

gedurende de periode dat het beroepingswerk voor een part-time predikant nog niet is afgerond. Gedacht wordt aan een theologisch kandidaat, een emeritus predikant of een afgestudeerde van de bijbelschool, in alle gevallen een beijdend lid van de Nederlands Gereformeerde Kerk.

In overleg met de kerkeraden en de predikant ds. M.W. Vrijhof wordt een taak vastgesteld, waarbij met name wordt gedacht aan pastoraat, evangelisatie en jeugdwerk.

Nadere informatie wordt verstrekt door ds. M.W. Vrijhof, tel. 085-235840.

Reacties te richten binnen 14 dagen na het verschijnen van dit nummer aan de scriba van de Nederlands Gereformeerde Kerk, dhr. C.J. Bernard, Deurnestraat 5, 6843 PM Arnhem, tel. 085-816985